د پوهنې وزارت

پښتو

شپږم ټولګی

Ketabton.com

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ.ش.

پښتو – شپږم ټولګی

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملي سرود

دا وطن افغانستان دی
دا عـزت د هـر افغان دی
کور د سولې کور د تورې
هر بچی یې قهرمـان دی
دا وطن د ټولـو کور دی
د بـلـوڅـو د ازبکـو
د پښـتـون او هــزاره وو
د تـرکـمنــو د تـاجکـو
ورسره عرب، گوجر دي
پـامیریـان، نـورسـتانیـان
براهوي دي، قزلباش دي
هـم ایمـاق، هم پشه یان
دا هېـواد به تل ځلیږي
لکه لمر پر شـنه آسـمان
په سـینه کې د آسـیا به
لکــه زړه وي جـاویــدان
نوم د حق مـو دی رهبـر
وایـو الله اکبر وایو الله اکبر

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

د پوهنې وزارت

پښتو

شپږم ټولګی

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هـ.ش.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړتیاوې

مضمون: پښتو

مؤلفین: د تعلیمي نصاب د پښتو ژبې او ادبیاتو د څانګې علمي او مسلکي غړي

ایډیټ کوونکي: د پښتو ژبې د ایډیټ دیپارتمنت غړي

ټولګی: شپږم

د متن ژبه: پښتو

انکشاف ورکوونکی: د تعلیمي نصاب د پراختیا او درسي کتابونو د تألیف لوی ریاست

خپروونکی: د پوهنې وزارت د اړیکو او عامه پوهاوي ریاست

د چاپ کال: ۱۳۹۸ هجري شمسي

د چاپ ځای: کابل

چاپخونه:

بریښنالیک پته: curriculum@moe.gov.af

د درسي کتابونو د چاپ، وېش او پلورلو حق د افغانستان اسلامي جمهوریت د پوهنې وزارت سره محفوظ دی. په بازار کې یې پلورل او پېرودل منع دي. له سرغړوونکو سره قانوني چلندکیږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې د وزير پيغام

اقرأ باسم ربک

د لوی او ښښونکي خدای ﷻ شکر په ځای کوو، چې موږ ته يې ژوند رابښلی، او د لوست او ليک له نعمت څخه يې برخمن کړي يو، او د الله تعالی پر وروستي پيغمبر محمد مصطفی ﷺ چې الهي لومړنی پيغام ورته (لوستل) و، درود وايو.

څرنګه چې ټولو ته ښکاره ده ۱۳۹۷ هجري لمريز کال د پوهنې د کال په نامه ونومول شو، له دې امله به د ګران هېواد ښوونيز نظام، د ژورو بدلونونو شاهد وي. ښوونکی، زده‌کوونکی، کتاب، ښوونځی، اداره او د والدينو شوراګانې د هېواد د پوهنيز نظام شپږګوني بنسټيز عناصر بلل کيږي، چې د هېواد د ښوونې او روزنې په پراختيا او پرمختيا کې مهم رول لري. په داسې مهم وخت کې د افغانستان د پوهنې وزارت د مشرتابه مقام، د هېواد په ښوونيز نظام کې د ودې او پراختيا په لور بنسټيزو بدلونونو ته ژمن دی.

له همدې امله د ښوونيز نصاب اصلاح او پراختيا، د پوهنې وزارت له مهمو لومړيتوبونو څخه دي. همدارنګه په ښوونځيو، مدرسو او ټولو دولتي او خصوصي ښوونيزو تأسيساتو کې، د درسي کتابونو محتوا، کيفيت او توزيع ته پاملرنه د پوهنې وزارت د چارو په سر کې ځای لري. موږ په دې باور يو، چې د باکيفيته درسي کتابونو له شتون پرته، د ښوونې او روزنې اساسي اهدافو ته رسېدلی نشو.

پورتنيو موخو ته د رسېدو او د اغېزناک ښوونيز نظام د رامنځته کولو لپاره، د راتلونکي نسل د روزونکو په توګه، د هېواد له ټولو زړه سواندو ښوونکو، استادانو او مسلکي مديرانو څخه په درناوي هيله کوم، چې د هېواد بچيانو ته دې د درسي کتابونو په تدريس، او د محتوا په لېږدولو کې، هيڅ ډول هڅه او هاند ونه سپموي، او د يوه فعال او په ديني، ملي او انتقادي تفکر سمبال نسل په روزنه کې، زيار او کوښښ وکړي. هره ورځ د ژمنې په نوي کولو او د مسؤوليت په درک سره، په دې نيت لوست پيل کړي، چې د نن ورځې ګران زده‌کوونکي به سبا د يوه پرمختللي افغانستان معماران، او د ټولنې متمدن او ګټور اوسېدونکي وي.

همدا راز له خوږو زده کوونکو څخه، چې د هېواد ارزښتناکه پانګه ده، غوښتنه لرم، څو له هر فرصت څخه ګټه پورته کړي، او د زده کړې په پروسه کې د ځيرکو او فعالو ګډونوالو په توګه، او ښوونکو ته په درناوي سره، له تدريس څخه ښه او اغېزناکه استفاده وکړي.

په پای کې د ښوونې او روزنې له ټولو پوهانو او د ښوونيز نصاب له مسلکي همکارانو څخه، چې د دې کتاب په ليکلو او چمتو کولو کې يې نه ستړې کېدونکي هلې ځلې کړې دي، مننه کوم، او د لوی خدای ﷻ له دربار څخه دوی ته په دې سپېڅلې او انسان جوړوونکې هڅې کې بريا غواړم.

د معياري او پرمختللي ښوونيز نظام او د داسې ودان افغانستان په هيله چې وګړي يې خپلواک، پوه او سوکاله وي.

د پوهنې وزير

دکتور محمد ميرويس بلخي

(c) ketabton.com: The Digital Library

فهرست

شمېرې	سرلیکونه	مخونه
۱	حمد	۱
۲	حضرت محمد ﷺ	۳
۳	پوهنه	۵
٤	ځان پېژندنه	۷
٥	غړونه	۹
٦	آریایان	۱۱
۷	کتاب	۱۳
۸	حضرت علي کرم الله وجههُ	۱٥
۹	کلمه	۱۷
۱۰	اسم(نوم)	۱۹
۱۱	امیر کروړ	۲۱
۱۲	متلونه	۲۳
۱۳	پټه خزانه	۲٥
۱٤	مطالعه	۲۷
۱٥	موږ افغانان یو!	۲۹
۱٦	سوله او ژوند	۳۱
۱۷	وزیرمحمد اکبر خان	۳۳
۱۸	لیک نښې	۳٥
۱۹	غوره ویناوې	۳۷
۲۰	د وطن مینه	۳۹
۲۱	طبیعي زېرمې	٤۱
۲۲	خوشحال خان ختک	٤۳
۲۳	صفت	٤٥

(c) ketabton.com: The Digital Library

شمېرې	سرليکونه	مخونه
۲۴	قيمتي ډبرې	۴۷
۲۵	کمپيوټر	۴۹
۲۶	ضميرونه	۵۱
۲۷	لنډۍ	۵۳
۲۸	آيوډين	۵۵
۲۹	عدد	۵۷
۳۰	مېرمن زېنبه	۵۹
۳۱	د پنسل اختراع	۶۱
۳۲	عبدالرووف بېنوا	۶۳
۳۳	زلزله څنګه مخته راځي؟	۶۵
۳۴	عبدالرحمن بابا	۶۷
۳۵	فعل	۶۹
۳۶	لوی مخترع (اډيسن)	۷۱
۳۷	رابعه بلخي	۷۳
۳۸	د فعل ريښه	۷۵
۳۹	کوچنيان	۷۷
۴۰	د پاک چاپېريال ګټې	۷۹
۴۱	نشه يي توکي	۸۱
۴۲	د ځمکې په سطحې کې بدلونونه	۸۳
۴۳	د کار ارزښت	۸۵
۴۴	بشر پالنه	۸۷
۴۵	د وطن ترانه	۸۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی لوست

حـمـد

موخه: د پاک الله ﷻ ښه پېژندنه د شعر او بیتونو سم لوستل او لیکل.

پوښتنه:

ستاسو په فکر الله ﷻ پرته له موږ څخه نور کوم شیان پیدا کړي دي؟

زه مـــدد غـــواړم لـــه تا نه اې یـــوه خـــدایه احـــده!
کـــه مـــدد دې راســـره وي چـــار بـــه نـــه شـــي زمـــا بـــده
زه عاجز مریی د ستا یم تا به ستایم ستا په فضل
ستـــا ثـــنا صفت بـــه وایـــم خـــو زه تـــوان لـــرم بېحده
ستا ثنا ده تر حد تېره د بیابان تر شګو ډېره
هسې څوک دي چې خبر شي د دې شګو له عدده
د خـــوشحـــال ویل اومـــه دي لایق ستا د صفـــت نه دي
ستـــا پـــه فـــضل بـــه پخـــېږي دا اومـــه ویـــل احـــده

(خوشحال خان خټک)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې بیتونه ولولي او هغه دې معنا کړي.

ـ دوه تنه زده کوونکي دې یو بل ته شعر د املا په توګه ووایي او ودې لیکي.

ـ زده کوونکي دې په وار سره د ټولګي مخې ته را شي او په مېز باندې ایښودل شوي کارتونه چې د الله ﷻ نومونه او صفتونه په کې لیکل شوي واخلي. هر یو زده کوونکی دې د خپل کارت کلمه پر تختې ولیکي او هغې ته دې یوه جمله جوړه کړي.

ـ څو تنه زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته راشي او د ژمي د رخصتیو په اړه دې خبرې وکړي.

لغتونه	معناوې
مدد	مرسته
مریي	غلام
احد	یو (واحد)
ستایم	ستاینه کوم

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په دې فکر وکړي چې الله ﷻ پرته له موږ څخه نور کوم شیان پیدا کړي دي په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم لوست

حضرت محمد ﷺ

موخه: د حضرت محمد ﷺ د لوړ شخصیت ښه پېژندنه، د متن سم لوستل او لیکل.

پوښتنه:

تاسو د حضرت محمد ﷺ د شخصیت په اړه څه ویلای شئ؟

حضرت محمد ﷺ د الله ﷻ وروستی او هغه پیغمبر دی چې لوی الله ﷻ ورته د نیکو او غوره اخلاقو لرونکی ویلی دی.

حضرت رسول اکرم ﷺ په داسې حالاتو کې په پیغمبرۍ مبعوث شو چې د نړۍ پر مخ د کفر، ظلم، وحشت، شرک او بت پرستۍ توره تیاره خوره وه.

د الله ﷻ د عبادت پر ځای یې د لمر، سپوږمۍ، اور او په خپل لاس جوړ شوو بتانو عبادت کاوه.

حلال او حرام یې نه پېژندل، بشریت په خپلو بې لاریو او ناروا وو کې په خپل سر روان و. په دې وخت کې چې انسانیت له لویې تباهۍ او بدبختۍ سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخامخ و. لوی الله ﷻ په ټول بشریت رحم وکړ او دوی ته یې د حقې لارې د ښوونې لپاره خپل ګران پیغمبر حضرت محمد ﷺ راولیږه، خپل کتاب یې پرې نازله کړ چې د ځمکې پر مخ ټولو اوسېدونکو ته سمه لاره وښیې. حقیقي معبود وروپېژني او انسان له دینوي او اخروي بدمرغیو څخه وژغوري.

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او د مفهوم په هکله دې له یو بل سره مشوره وکړي.

ـ زده کوونکي دې په وار سره د تختې مختې ته راشي، د متن یوه، یوه کرښه دې یو بل ته املا ووایي.

ـ زده کوونکي دې په متن کې درې توریزې او څلورتوریزې کلمې پیدا بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

ـ زده کوونکي دې په وار سره د ټولګي مخې ته راشي او د حضرت محمد ﷺ د لوړ شخصیت او نېکو اخلاقو په اړه خبرې وړکړي.

ـ زده کوونکي دې د متن لغتونه معنا او بیا دې د تختې پر مخ ورته جملې جوړې کړي.

لغتونه	معناوې
غوره	بهتر انتخاب شوی
نړۍ	جهان
معبود	عبادت شوی، هغه چې عبادت یې کېږي

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د متن یوه برخه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوهنه

موخه: زده کوونکي متن سم ولوستلای او ولیکلای شي او د پوهنې په معنا او ارزښت وپوهېږي.

پوښتنې:

ــ تاسو پوهېږئ چې پوهنه څه ته وايي؟
ــ ستاسو په فکر موږ څنګه کولای شو چې د پوهې خاوندان شو؟

علم د پوهې او پېژندنې په معنا ده. پوهنه د یوې رڼا په څېر د انسان زړه او دماغ روښانه کوي. انسان له بې لارۍ او مایوسۍ څخه ژغوري او خپلې موخې ته یې د رسېدو لارې چارې برابروي. له بلې خوا ناپوهي داسې تیاره ده چې انسان له ډار، خطر او خوارۍ سره مخامخ کوي.

الله تعالی ﷻ په خپله د پوه او ناپوه ترمنځ د توپیر په هکله داسې فرمايي: ((آیا هغه کسان چې پوهیږي، له هغو کسانو سره چې نه پوهېږي، برابر دي؟))

هېڅکله پوهه او ناپوهي ـ رڼا او تیاره سره برابر نه دي.

انسان د علم او پوهې په وسیله لومړی خپل ځان او بیا خپل خالق ﷻ پېژني. په کار ده چې له علم سره د انسان عمل هم ملګری وي، همدا ډول له علم او پوهې څخه باید د انسانانو د هوساینې او سوکالۍ لپاره کار واخلو. د خپلو خلکو او د بشر د نیکمرغیو لپاره هلې ځلې وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې متن له خپل ځان سره ولولي او د هغه مطلب دې په ساده کلمو کې څرګند کړي.

ـ زده کوونکي دې دا لاندې لغتونه تر معنا کولو وروسته په جملو کې وکاروي.

(پوهه، علم، رڼا، سوکالي)

ـ زده کوونکي دې د لاندینیو جملو پاتې برخې بشپړې او بیا دې په کتابچو کې ولیکي.

الف: د علم او پوهې په وسیله لومړی خپل ځان او بیا ....

ب: د علم او پوهې څخه باید.............................. ....

ج: آیا هغه کسان چې پوهیږي،.. .))

د: پوهنه د یوې رڼا په څېر د انسان زړه ....

ـ زده کوونکي دې په وار سره د ټولګي مخې ته راشي او ودې وایي چې کوم پرمختګونه د علم له برکته منځ ته راغلي دي؟

لغتونه	معناوې
هلې ځلې	هڅې او کوښښ
هوسایي	آرامي
سوکالي	اسوده ګي

کورنی دنده:

زده کوونکي دې د علم د ارزښت او ګټو په اړه یوه لنډه مقاله ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم لوست

ځان پېژندنه

موخه: زده کوونکي د ځان پېژندنې په معنا او مطلب وپوهېږي، متن سم ولوستلای او ولیکلای شي.

پوښتنه:

تا سو په دې مطلب پوهېږئ چې ځان پېژندنه څه معنا لري؟

سترګې پرانیزه! د بدبینۍ حس له مغزو څخه وباسه! په ځیرځیر وګوره! طبیعت ټول تا ته په خندا د ژوندانه د هوساینې اسباب راغونډوي. د وطن د ورو او زړو د امید سترګې ستا خواته کږې دي، ځکه چې ته د دوی او دوی ستا دي. د کوچنیوالي لوبې کوچنیانو ته پرېږده. د زلمیتوب بې ځایه عیشونه او هوسونه هغه چا ته وړاندې کړه چې ته يې پېښې کوې. ته د خپلو ببوزلو کاريګرو سره لیچې ونغاړه. له بزګرانو سره لاسونه تناکې کړه. له زده کوونکو سره ماغزه په کار واچوه. د وطن د پرمختګ لپاره زیار وباسه. پرېږده! چې نور په هوا الوزي ته بې وزرو الوتی نشې.

ځان وپېژنه، په تشو خبرو هيڅ نه ترسره کېږي. عملي میدان ته راووځه! دا خاوره ستا همت ته ګوري. کار غواړي. له بې غمۍ او استراحت سره وداع وکړه. خوب دګور مړو ته پرېږده! ته خو ژوندی يې. د هېواد راتلونکی سعادت په تا پورې اړه لري. د زلمیتوب طلايي ورځې په همدې خدمت کې تېرې کړه. سر تر پایه د پښو کولو په جامو کې ځان مه نغاړه! د دې وخت دی چې ځانته ووایې: آه لا ترڅو!؟ ځان و پېژنه! داسې کار وکړه چې نور ستا پېښې وکړي، لکه پخوا چې يې کاوه.

(ګل پاچا الفت)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې په ډلو ووېشل شي. هره ډله دې د متن په يوې ټاکلې برخې خبرې وکړي.
ـ دوه، دوه زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي، يو تن دې د متن يوه جمله د املا په توګه ووايي او بل دې وليکي.
ـ زده کوونکي دې لاندې لغتونه په جملو کې وکاروي او بيا دې په خپلو کتابچو کې وليکي.
(سعادت، راتلونکی، زلمیتوب، هېواد، همت)
ـ زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او په دې اړه دې خبرې وکړي چې د خپل هېواد د پرمختګ لپاره بايد څه وکړي؟

لغتونه	معناوې
امید	هیله
لېچې ونغاړه	لستوني راپورته کړه
وداع	خدای په اماني

لغتونه	معناوې
تقليد	پېښې کول
مه نغاړه	مه تاووه
سعادت	نیکمرغي

ګل پاچا الفت د مير سيد پاچا زوی، په ۱۲۸۸ لمريز کال د لغمان د عزيز خان په کڅ کې زېږېدلی. يو ډېر لوړ ليکوال، شاعر او نقاد و. په لسګونو آثار يې ليکلي چې ځينې مهم آثار يې دادي: د پسرلي نغمه، عالي افکار، د آزادۍ پيغام، غوره اشعار، د زړه وينا او نور.
پورته متن هم دده له غوره نثرونو څخه انتخاب شوی دی.

کورنۍ دنده:

زده کـوونـکي دې فکر وکړي چې ځان پېژندنه څه معنا لري بيا دې په همدې اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم لوست

غږونه

موخه: زده کوونکي متن سم ولوستلای او وليکلای شي، غږونه وپېژني او په کارولو يې وپوهېږي.

پوښتنه:

تاسو څه فکر کوئ چې غږونه هم په ژبه کې ارزښت لري؟

د شلمې پېړۍ په پيل کې نوو علمي څېړنو دا ثابته کړه چې غږونه د يوې ژبې اساس او بنسټ جوړوي، نو ويلای شو چې غږونه د ژبې جوړوونکي توکي دي. که څه هم دغه توکي په يوازې توګه معنا نه لري، خو توپير يې په کلمو کې، د کلمو معنا بدلوي، لکه: د (ت) آواز د (تور) په کلمه کې. که چېرې د دغه آواز په ځای د (پ) آواز راوړو، نو د (تور) له کلمې څخه د (پور) کلمه جوړېږي چې دا دوه بېلې بېلې کلمې دي. غږونه په ژبه کې په يوازې او جلا جلا توګه نه کارول کېږي، بلکې د هغو له يو ځای کېدو څخه تر ټولو کوچنۍ معنا داره واحدونه جوړېږي چې کلمه ورته وايي.

په هره ژبه کې الفبې د هغې ژبې ټولو تورو ته ويل کېږي چې د هغې ژبې د آوازونو انځورونه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په هکله دې خبرې وکړي.

ـ دا برخه دې د متن په لوستلو سره بشپړه او په کتابچو کې دې ولیکي.

- د شلمې پېړۍ نوو علمي خېړنو دا ثابته کړه چې ....
- غږونه په د ژبې جوړونکي ....
- غږونه په ژبه کې په یوازې ....

ـ زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته راشي په دې اړه دې خبرې وکړي چې: غږونه ولې د ژبې جوړوونکي توکي دي؟

ـ زده کوونکي دې د غږونو لاندنی تعریف له یاده زده کړي:

ـ غږونه د هرې ژبې جوړوونکي توکي دي چې په یوازې توګه معنا نه لري او له یو ځای کېدو څخه یې کلمې جوړېږي.

لغتونه	معناوې
توکي	اجزا
توپیر	فرق
خېړنه	تحقیق

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې څو کلمې پیدا کړي چې د غږونو په بدلېدو یې په معنا کې بدلون راځي.

لکه: تور، نور بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم لوست

آریایان

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د آریایانو پېژندل.

پوښتنه:

آیا تاسو د آریایانو کلمه اوریا د هغو په هکله څه اورېدلي دي؟

له میلاد څخه په زرګونو کلونو مخکې د اوسني افغانستان په شمال کې آریایي قومونه اوسېدل. دوی خپل ټاټوبي ته آریاناوېجه ویله چې د اصیلانو او شریفو خلکو د استوګنې د ځای معنا لري. آریایان په لومړي سر کې په یوه ژبه چې آرییک نومېده غږېدل او دا د پښتو ژبې اصلي مور ګڼل شوې ده.

آریایانو په آریاناوېجه کې د کوچیتوب او مالدارۍ ژوند درلود، خو زرګونه کلونه وروسته یې ښاري ژوند پیل او د لومړي ځل لپاره یې د بُخدي ښار جوړ کړ. (یما) پاچا د آریایي دولت اداره په غاړه درلوده. دا زمانه له میلاد څخه (۱۵۰۰) کاله د مخه اټکل شوې ده.

له زرګونو کلونو څخه وروسته آریایان د زیاتوالي له امله د افغانستان نورو سیمو ته وکوچېدل، او د هېواد په مرکزي، ختیځو او لویدیځو برخو کې خپاره او مېشته شول.

له ډېرې مودې وروسته دوی بیا د وګړو د شمېر د زیاتوالي له امله د افغانستان نورو سیموته وکوچېدل چې لویدیځ خوا تر ایران او ختیځ خوا ته د هند تر ځنګلونو پورې ورسېدل. آریایانو له خپل ځان سره وړی تمدن هلته خپور او نبه وده یې ورکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې په وار سره متن ولولي او بیا دې یو بل ته د هغه په هکله مشوره ورکړي.

ـ دا لاندې لغتونه دې په مناسبو جملو کې راوړي او په کتابچو کې دې ولیکي.

الف: ټاټوبي ب: ختیځ ج: آرییک د: بُخدي

ـ د جملو تش ځایونه دې د متن له لوستلو وروسته په مناسبو کلمو ډک او بیا دې ولیکي.

- آریایانو په یوه ژبه خبرې کولې چې ....
- آریایانو په آریانا ویجه کې د کوچیتوب او ....
- د آریایانو لومړنی پاچا ....

ـ زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او د لومړي جوړ شوي ښار په هکله دې خبرې وکړي.

لغتونه	معناوې
ټاټوبی	د اوسېدو ځای
ویجه	ټاټوبی
بُخدي	اوسنی بلخ چې اُم البلاد هم نومېده.
اټکل	گومان

کورنی دنده:

زده کوونکي دې د دغوکلمو په هکله یوه یوه جمله ولیکي او بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي. (اُم البلاد، آرییک، آریانا ویجه، یما پاچا)

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم لوست

کتاب

موخه: د متن لوستل، لیکل او زده کوونکي په دې ویوهېږي چې کتاب څنګه منځ ته راغلی دی؟

پوښتنه:

تاسو څه فکر کوئ چې پخوا زمانو کې به هم کتاب موجود و؟

په ډېرو پخوا زمانو کې کتاب نه و. زموږ نیکونو او پلرونو به کیسې په یاد زده کولې دا کیسې پېړی، پېړی نورو نسلونو ته رسېدلې دي، څرنګه چې دا کیسې به یې ټولې په یاد نه پاتې کېدې، نو دوی په دې فکر کې شول چې د کیسو د ساتلو لپاره په لرګیو کې ځینې نښې نښانې وکړي.

وروسته په دې هم و پوهېدل چې د تېره لرګي په څوکه پر نرمه خټه باندې یوه نښه وباسي او په اور یې پخه کړي، ترڅو ډېر عمر پاتې شي چې همدا کارپه حقیقت کې دکتاب دمنځ ته راتلو پیل و.

تر دې وروسته انسانان د ونو د پوټکو او پاڼو په تېره بیا د پاپیروس د بوټي په پاڼو د لیکلو په فکر کې شول چې څه نا څه تر ډېرې مودې پورې یې پایښت درلود.

مصریانو کم ترکمه (۵۰۰۰) کاله پخوا د پاپیروس د بوټي له پاڼو څخه یو ډول کاغذ جوړ کړ. کله چې و پوهېدل هغه له منځه ځي، نو د هغه په ځای یې د ژوو پوستکي د لیکلو لپاره غوره کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغوکتابونو یوازې په مالدارو خلکو پورې اړه درلوده. د زرګونو کلونو وروسته بیا په چین کې د اوسني کاغذ ډېر ابتدایي شکل منځ ته راغی. وروسته په جرمني کې د چاپ ماشین اختراع شو چې دکتاب د منځته راتلو لپاره سمه لاره پرانیستل شوه.

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په هکله دې معلومات وړاندې کړي.

ـ د جملو نیمګړې برخې دې په مناسبو کلمو سره بشپړې او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

مصریانو تقریباً پنځه زره کاله پخوا .... جوړ کړ.

د اوسني کاغذ ډېر ابتدایي .... منځ ته راغی.

په جرمني کې د .... اختراع شو چې د ....

ـ یو یو زده کوونکی دې د متن لغتونه پرتختې ولیکي او بیا دې په جملو کې راوړي.

ـ څو تنه زده کوونکي دې په دې اړه د ټولګي مخکې خبرې وکړي چې دوی ولې د لیکلو لپاره د پاپیروس د بوټي په فکر کې شول؟

لغتونه	معناوې
پېړۍ	قرن
پرانیستل	خلاصول
ژوو	حیوانات
اختراع	د یوه نوي شي منځ ته راوړل

پاپیروس د اوقیانوس د دریاب په غاړه د پلنو پاڼو درلودونکی بوټی و.

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په دې اړه چې د کتاب منځ ته راتلل کومې مرحلې تېرې کړې، څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتم لوست

حضرت علي کرم الله وجهه

موخه: د متن لوستل، ليکل او د حضرت علي (کرم الله وجهه) د شخصيت پېژندنه.

پوښتنه:

آيا تاسو د حضرت علي کرم الله وجهه په هکله څه ويلای شئ؟

حضرت علي کرم الله وجهُه د اسلام لوی سپه سالار او د ابو طالب زوی و. له هجرت څخه يوويشت کاله مخکې په مکې معظمې کې زېږېدلی او د حضرت محمدﷺ څلورم يار و.

حضرت علي کرم الله وجهُه له وړکتوب څخه، حضرت محمدﷺ سره مينه درلوده او د هغه د اخلاقو پيروي يې کوله. حضرت علي (کرم الله وجهه) لومړنی کوچنی ماشوم و چې ايمان يې ور باندې راوړ او د اسلام په مبارک دين مشرف شو.

حضرت علي (کرم الله وجهه) ته ځکه د کرم الله وجهه لقب ورکړل شوی چې بتانو ته يې سجده نه ده کړې. حضرت علي (کرم الله وجهه) ډېر لوی عالم، غښتلی، زړور او د نيکو اخلاقو خاوند و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوم وخت چې حضرت عثمانؓ په شهادت ورسېد. حضرت عليؓ د مسلمانانو خليفه شو. د خلافت په موده کې يې ډېر فتوحات وکړل. څلور کاله او څو مياشتې يې خلافت وکړ. په پای کې د عبدالرحمن بن مُلجم له خوا د هجرت په څلوېښتم کال د روژې په اووه لسمه ورځ د کوفې په ښار کې په شهادت ورسېد.

فعاليتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.

ـ د حضرت عليؓ په هکله اورېدلې کېسې دې نوروته د ټولگي په مخکې ووايي.

ـ دا لاندې پوښتنې دې ولولي او د هغو پر ځوابونو دې له يو بل سره مشوره وکړي.

- حضرت عليؓ د چا زوی او څه وخت د اسلام په دين مشرف شو؟
- حضرت عليؓ په کوم کال کې زېږېدلی دی؟
- حضرت عليؓ د چا له خوا او په کوم کال کې په شهادت ورسېد؟

ـ زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او د حضرت علي کرم الله وجهه په هکله دې خبرې وکړي.

لغتونه	معناوي
غښتلی	قوي
سپه سالار	سرلښکر
پيروی	اطاعت، په چا پسې تلنه

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په دې هکله چې ولې حضرت علي ته د کرم الله وجهه لقب ورکړ شوی. معلومات په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم لوست

کلمه

موخه: په لیکلو او لوستلو کې د کلمو سم کارول او د کلمې په معنا او مفهوم پوهېدل.

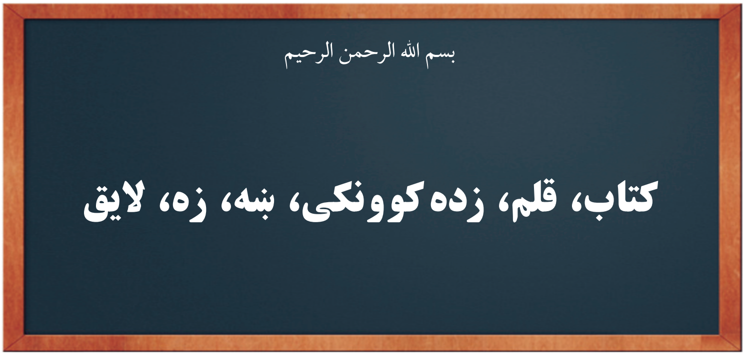

پوښتنه:

آیا تاسو د کلمې په هکله څه اورېدلي او پوهېږئ چې کلمه څه ته وایي؟

کلمې: هغه کوچني ژبني توکي دي چې ځیني یې په خپله معنا لري او ځیني یې په یوازې توګه معنا نه ورکوي، خو د جملو د معناوو په بشپړولو کې لویه ونډه اخلي. کلمې د معنا له مخې په دوو برخو وېشل شوي: **خپلواکې او ناخپلواکې کلمې**.

خپلواکې کلمې

هغه کلمې چې په خپله معنا ولري او په هغوی کې نومونه، قیدونه، صفتونه او فعلونه راځي، لکه: احمد، زه، ښه، لایق، راغی او نور....

ناخپلواکې کلمې

هغه کلمې دي چې په خپلواکه توګه معنا نه لري، خو له خپلواکو کلمو سره له یوځای کېدو وروسته د جملې معنا بشپړوي، لکه: و، به، له، د، نه، سره، څخه، ځینې، او نور....

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په معنا او مفهوم دې خبرې وکړي.

ـ یو یو زده کوونکی دې لاندې کلمې پر تختې ولیکي او بیا دې په جملو کې وکاروي.

بشپړ، ونډه، لایق

ـ زده کوونکې دې متن ولولي او د هغه په مرسته دې لاندې برخې بشپړې کړي:

- کلمې هغه کوچني ژبني توکي دي چې ....
- کلمه په دوو برخو وېشل شوې چې ....
- په خپلواکو کلمو کې دا برخې شاملې دي ....

ـ زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او د ژبې د کوچنیو توکو په هکله دې خبرې وکړي.

لغتونه	معناوې
ونډه	برخه
بشپړ	پوره
توکي	اجزا

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د خپلواکو او ناخپلواکو کلمو د توپیر په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسم (نوم)

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او په خپلواکو کلموکې د نوم پېژندنه.

احمد، مېز، علم، عقل، کابل، کندهار، کتاب،

هلک، اوبه، غوړي

پوښتنه:

ستاسو په فکر نوم په خپلواکو کلموکې راتلای شي؟

اسم (نوم): **هغه خپلواکه کلمه ده چې د ټولو شیانو او اشخاصو لپاره کارول کیږي، لکه: احمد، وحیده، مېز، عقل، دود، اکسیجن، شېدې، ونه او نور...**

د نوم ډولونه:

نوم دا ډولـونـه لـري: ساده یا مفرد نوم، مرکب نوم، خاص نوم، عام نوم، مـعـنا نوم، ذات نوم او نور...

له دې جملې څخه به ځینې نومونه له مثالونو سره وګورو:

ساده یا مفرد نوم: **هـغـه نوم ته وایې چې له یوې مفردې کلمې څخه جوړ شوی وي، لکه: کور، لاس، کتاب، قلم...**

مرکب نوم: **هغه نوم دی چې له دوو یا زیاتو کلمو څخه جوړ شوی وي.**

لکه: **افغانستان، پوهنتون، عبدالله...**

(c) ketabton.com: The Digital Library

خاص نوم: هغه کلمه ده چې په یوه خاص شي یا سړي باندې دلالت وکړي، لکه: احمدشاه بابا، کابل، پغمان، غازي امان الله خان او نور.

عام نوم: هغه نوم دی چې په خپلو همجنسو شیانو یا اشخاصو دلالت وکړي، لکه: سړی، نجلۍ، ښار، ښوونځی او نور.

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې په دوه کسیزه توګه متن ولولي او یو بل ته دې تشریح کړي.

ـ زده کوونکي دې په خپل ټولګي کې د شیانو نومونه په یوه لست کې ولیکي او په هغو کې دې د نوم ډولونه وښیي، لکه: مېز (عام نوم)، کتاب (عام نوم)، هلک (عام نوم)، حمید (مفرد نوم) زموږ د تاریخ استاد عبدالله (خاص نوم)، حمیدالله (مرکب نوم).

ـ زده کوونکي دې متن ولولي نومونه دې پکې پیدا او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

ـ زده کوونکي دې په وار سره د ټولګي مخې ته راشي او د نومونو ډولونه دې پر تختې ولیکي او بیا دې د هغو د توپیر په هکله خبرې وکړي.

لغتونه	معناوې
خاص	ځانګړی
ځینې	بعضې

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د نومونو لپاره نوي نوي مثالونه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوولسم لوست

امیر کروړ

موخه: د متن لوستل، لیکل او د لومړني شاعر په توګه د امیر کروړ پېژندنه.

پوښتنه:

آیا تاسو د امیر کروړ نوم اورېدلی او په دې برخه کې څه ویلای شئ؟

امیر کروړ د امیر فولاد سوري زوی و. په (۱۳۹هـ.ق.) د غور په مندیش کې امیر شو. دی داسې غښتلی او پهلوان و چې له سلو تنو جنګیالیو سره به جنګېده، نو ځکه یې کروړ باله چې معنا یې کلک او غښتلی دی.

امیر کروړ ډېر عادل، مهربان او د ټینګې ارادې څښتن و. ښه وینا یې درلوده. په شعرونو کې یې سوچه او سپېڅلې پښتو کلمې کار ولې دي.

امیر کروړ د عباسیانو په پلوی له بني اُمیه وو سره ډېرې جګړې وکړې چې زیاتې سوبې یې په برخه شوې. د هغو په ویاړ یې دا شعرونه وویل چې ویاړنه یې بولي او د پښتو شعرونو په لړ کې لوړه حماسي ترانه ده.

د تاریخي سندونو له مخې دا شعر لومړنی شعر بلل شوی، ځکه چې مخکې له دې څخه کوم بل شعري سند نه لرو، خو د دغه شعر له پوخوالي څخه څرګندېږي چې له دې شعر څخه پخوا به هم نورو شاعرانو شعرونه ویلي وي، ځکه چې لومړني شعر ته ډېر وخت په کار دی، ترڅو دغسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

پوخوالي ته ورسېږي. امير کروړ په (۱۵۴هـ.ق.) کال د پوشنګ په جګړو کې مړ شو. د ده حماسي ترانه داسې پيل کېږي:

زه يم زمرى پردې نړۍ له ما اتل نشــته په هند و سند و په تخار و په کابل نشته

بل په زابل نشــته له ما اتل نشــته

فعاليتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه مطلب دې په لنډه توګه ووايي.

ـ زده کوونکي دې په خپلو ډلو کې په دې اړه مشوره وکړي چې:

- ولې د امير کروړ شعر ته لومړنى شعر نشو ويلاى؟

بيا دې له هرې ډلې څخه يو تن د تختې مخې ته راشي او خپله ليکل شوې پاڼه دې نورو ته ولولي.

ـ څو زده کوونکي دې د متن لغتونه د تختې پر مخ وليکي او نور دې په جملو کې وکاروي. (کروړ، وياړ، مهربان، سوبه، پهلوان، غښتلى، وياړنه)

لغتونه	معناوې	لغتونه	معناوې
کروړ	سخت	سوبه	فتح
غښتلى	قوي، توانمن	وياړ	افتخار
وياړنه	فخرکول	اتل	قهرمان

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د لاندې مطلب په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې وليکي.

امير کروړ خپله حماسي ترانه د څه شي په وياړ ويلې ده؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

متلونه

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د متلونو په مناسب ځای او سموکارولو پوهېدل.

پوښتنه:

آيا تاسو متلونه اورېدلي او د هغو په مطلب پوهېږئ؟

متلونه د پښتو ژبې په ولسي ادب کې يوه غوره او په زړه پورې برخه ده.
متلونه هغه لنډې وينا وې دي چې ډېر لوی او پراخ مطالب په کې ځای شوی وي.

د متلونو ويوونکي معلوم نه دي. په هره زمانه کې ويل شوي. د ملتونو په وسيلې د ټولنې دودونه او د خلکو افکار له يوه نسل څخه بل نسل ته لېږدول کيږي. دمتلونو اغېزه په ژبه کې دومره زياته ده چې په خبرو اترو کې يې د يوه ټينګ استدلال په توګه راوړي.

دا برخه په پښتو ادب کې ډېره شتمنه ده چې شمېر يې زرګونو ته رسيږي. ځيني متلونه به د مثال په توګه ولولو:

کبرجن د الله جَلَّ جَلَالُهُ دښمن دی.

په يوه څپېړه سل مخه خوږيږي.

خپل عيب د ولو منځ، د بل عيب د کلو منځ دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په سوال کولو خوله هم بده ښکاري.
بد خوی چې زورور شي نو عقل مرور شي.
کیږدۍ په خپلو مراندو ولاړه ده.
بې مېوې ونه څوک په کاڼو نه ولي.
ګل له ګل نه رنګ اخلي.

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او د متلونو په هکله دې خبرې وکړي.

ـ زده کوونکي دې متلونه د املا په توګه ولیکي.

ـ یو یو زده کوونکی دې د ټولګي مخې ته راشي او کوم متل یې چې زده وي، د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.

ـ زده کوونکي دې د متن لغتونه، په جملو کې وکاروي او له یو بل څخه دې وپوښتي.

لغتونه	معناوې
ولی	اوږه
مراندو	د خیمې یا کیږدۍ نوی پړی
استدلال	دلیل راوړل
شمېر	حساب
شتمنه	بډایه
اغېزه	تاثیر

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې ددې متل «کوږ بار تر منزله نه رسېږي» مفهوم په خپله ژبه ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیارلسم لوست

پټه خزانه

موخه: د متن لوستل، لیکل او د پټې خزانې د لیکوال پېژندنه.

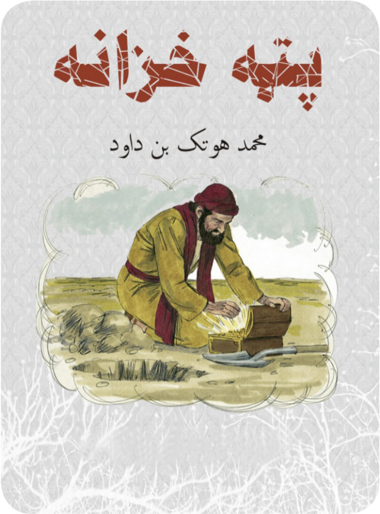

پوښتنه:

ـ تاسو د پټې خزانې په هکله څه اورېدلي دي؟

پټه خزانه د پښتو ژبې په ادبیاتو کې یو ارزښتمن کتاب دی چې محمد هوتک په (۱۱۴۱هـ.ق.) کال په کندهار کې د شاه حسین هوتکي په هڅوونې لیکلی دی.

محمد هوتک په (۱۰۸۴هـ.ق.) کال د کندهار په کوکران کې زیږېدلی، د پلار نوم یې داوود خان او د نیکه نوم یې قادر خان هوتک دی. ده د خپل وخت علوم له خپل پلار څخه ولوستل. لوی عالم او پوخ شاعر شو. محمد هوتک په خپله پټه خزانه کې د پنځوسو نرینه او ښځینه شاعرانو د ژوند پېښې او د شعرونو بېلګې ذکر کړي دي. په دې ترتیب یې له سل تر یوولس سوه هجري کلونو پورې د پښتو د شعر او ادب تاریخ خوندي ساتلی دی.

محمد هوتک نور کتابونه هم لیکلي چې خلاصة الفصاحت او خلاصة الطب نومېږي او د شعرونو یو ښکلی دیوان هم لري چې بوللې او غزلې یې په کې راوړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې دوه دوه تنه متن ولولي او یو بل ته دې مطلب ووایي.

ـ زده کوونکي دې په خپلو ډلو کې مشوره وکړي چې:

- په پټې خزانې کې کوم تاریخي شیان خوندي ساتل شوي دي؟

بیا دې له هرې ډلې څخه یو تن د ټولګي مخې ته راشي او خپله پانه دې نورو ته ولولي.

ـ زده کوونکي دې د متن جملې یو بل ته املا ووایي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

ـ زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته راشي او د محمد هوتک د کتابونو په هکله دې خبرې وکړي.

لغتونه	معناوې
خوندي	ساتل شوي، محفوظ
پېښې	واقعې
هڅوونه	تشویقول
بوللې	قصیدې

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د پټې خزانې د ارزښت په اړه څو جملې په کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مطالعه

موخه: د متن سم لوستل، سم لیکل، د مطالعې په ارزښت او ګټو پوهیدل او په زده کوونکو کې د مطالعې د روحیې پیاوړتیا.

پوښتنه:

څه فکر کوئ چې مطالعه څه ګټې لري؟

مطالعه داسې کړنه ده چې د انسان له سترګو او مغزو څخه د ناپوهۍ پردې لرې کوي. انسان دې ته هڅوي چې باید د علم او پوهې څښتن شي.

مطالعه انسان علم او کمال ته رسوي. دماغي ځواک ته يې وده او پراختيا ورکوي، تر څو انسان وکولای شي د ښو او بدو ترمنځ د توپير په پوهېدو سره د دنيا او آخرت د ښه والي لپاره زيار وباسي.

همدا راز مطالعه انسان د خپل ژوند له ټولو مسؤوليتونو څخه خبروي. هغه ته دا لارښوونه کوي چې انسان ډېر مسووليتونه لري، بايد په هغو پوه شي او هغه وپېژني.

د مطالعې لپاره بايد د کتاب په ټاکلو کې ډېر پام وکړو. هغه کتاب انتخاب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړو چې مور ته د ژوند سمه لارښوونه وکړي. هر څوک چې ډېره مطالعه وکړي او ډېر کتابونه ولولي ذهن یې پراخ او معلومات یې ډېرېږي.

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.

ـ زده کوونکي دې د مطالعې متن یو بل ته املا ووایي.

ـ زده کوونکي دې د لاندې جملو تش ځایونه په مناسبو کلمو سره بشپړ او په کتابچو کې ولیکي.

- مطالعه د انسان له سترګو او مغزو څخه ....
- مطالعه انسان دې ته هڅوي چې ښایي د ....
- مطالعه انسان د خپل ژوند له ....

ـ زده کوونکي دې په وار سره د ټولګي مخې ته راشي او ودې وایي چې مطالعه څه ډول کړنه ده.

لغتونه	معناوې
پراختیا	وسعت ورکول
ځواک	توان او قدرت
کړنه	عمل

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په دې هکله چې مطالعه څنګه انسان علم او کمال ته رسوي څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځلسم لوست

موږ افغانان یو!

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او په زده کوونکو کې د افغانیت د روحیې پیاوړتیا.

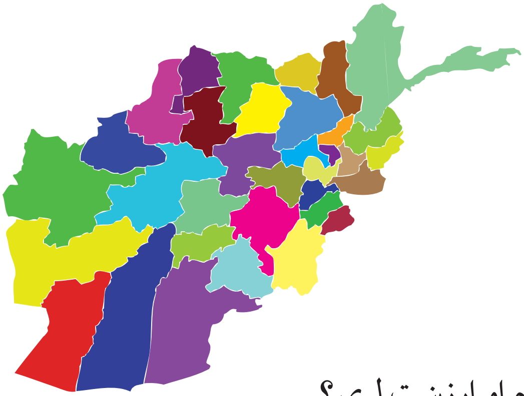

پوښتنه:

ستاسو په فکر (موږ افغانان یو) څه مفهوم او ارزښت لري؟

زموږ د هېواد د اساسي قانون له مخې د افغانستان د ملت وګړي له پښتون، تاجک، هزاره، ازبک، ترکمن، بلوڅ، پشه يي، نورستان، ایماق، عرب، قزلباش، ګوجر، براهوي او نورو قومونو څخه عبارت دي.

د افغان کلمه د افغانستان د ملت هر وګړي ته ویل کېږي.

له دې امله ټولو ته لازمه ده چې:

- د هېواد ملي یووالی وساتو.
- په ټولنه کې د ټولو منل شوو اصولو او ملي ارزښتونو درناوی وکړو.
- په ټولنه کې د ملي او تاریخي خلکو د کړنو پیروي وکړو.
- د خپل ټاټوبي د ملي شتمنیو، ویاړونو او برياوو ښه ساتونکي او پالونکي واوسو.
- د ټولنې د خیر، پرمختګ او ښېګڼې په چارو کې ونډه واخلو.
- د خپل کور، کلي، سیمې او چاپېریال له ساتلو او پاکۍ سره د زړه له تله مینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولرو.

- **کوچنیانو ته د ژوند په چارو کې سالمې لارښوونې او ګټورې مشورې ورکړو.**
- **په ورځینې ژوند کې د میندو او خویندو خواخوږي او مرستندویان واوسو.**
- **تل په کوچنیانو شفقت او د مشرانو درناوی وکړو.**

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه مطلب دې په لنډه توګه ووایي.

ـ زده کوونکي دې په وار سره د متن لغتونه معنا او د تختې پرمخ دې په جملو کې وکاروي.

ـ زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او په هغه څه چې له افغان او افغانیت سره ښایي خبرې وکړي.

ـ زده کوونکي دې د متن جملې یو بل ته املا ووایي او بیا دې اصلاح کړي.

لغتونه	معناوې
ټولنه	جامعه
تاټوبی	د اوسېدو ځای
شتمني	دارایي
وياړونه	افتخارونه

کورنی دنده:

زده کوونکي دې په دې اړه (موږ د یوه افغان په صفت باید څه وکړو) څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپاړسم لوست

سوله او ژوند

موخه: د متن لوستل، ليکل، په ژوند کې د سولې په ارزښت او اړتيا پوهېدل او د سولې غوښتلو د روحيې پياوړتيا.

پوښتنه:

ستاسو په فکر موږ ولې په ژوند کې سولې ته اړتيا لرو؟

سوله يوه ډېره مقدسه او سپېڅلې کلمه ده، ځکه په قرآن کريم کې يې ستاينه شوې ده او هغه (والصلح خير) بللې ده. د بشريت هستي، پايښت او سوکالي هم په سولې پورې اړه لري.

په سولې کې ژوند کول د هر انسان حق دی. سوله د خلکو زړونه سره نژدې کوي. خوښي او نېکمرغي راولي. که د بشري نړۍ په هر ځای کې سوله او امن نه وي، نو هلته به جګړه برلاسې وي. جنګ او جګړه له ځان سره انسانانو ته له وژلو، ورانولو او تباهۍ پرته بل څه نه راوړي.

د تاريخ له پاڼو څخه څرګندېږي، هغو خلکو چې په خپلو کې او يا هم له نورو سره د سوله ييز ژوند لاره غوره کړې، ډېر ژر د سوکاله او هوسا ژوند خاوندان ګرځېدلي او د ترقۍ او پرمختګ له کاروان سره يو ځای شوي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او دهغه په اړه دې خبرې وکړي.
ـ زده کوونکي دې دوه، دوه تنه متن ولولي. بیا دې یو بل ته املا وواییي.
ـ زده کوونکي دې دا لاندې لغتونه وروسته تر معنا، په جملو کې وکار وي او په کتابچو کې دې ولیکي.
(سپېڅلې، پایښت، سوکالي، هوسا)
ـ زده کوونکي دې په وارسره د ټولګي مخې ته راشي او د سولې د اړتیا او ګټو په هکله دې خبرې وکړي.

لغتونه	معناوي
سپېڅلی	پاک
پایښت	بقا او دوام
هوسا	آرامه

کورنۍ دنده:

زده کوونـکي دې په دې اړه په خپلو کتابچو کې په لنډه توګه ولیکي چې: موږ په سوله ییز ژوند کې کوم ګټور کارونه سرته رسولی شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وزیر محمد اکبرخان

موخه: د متن لوستل، لیکل او د وزیر محمد اکبر خان د شخصیت پېژندنه.

پوښتنه:

تاسو د وزیر محمد اکبر خان دکارنامو په هکله څه اورېدلي او هغه پېژنئ؟

زموږ په هېواد کې ډېر نومیالي غازیان او اتلان تېر شوي. له هغو څخه یو هم وزیر محمد اکبرخان دی. وزیر محمداکبرخان د امیر دوست محمدخان زوی او په ۱۲۳۲ هـ.ق. کال کې زېږېدلی و.

غازي محمد اکبر خان د افغان او انګلیس په لومړۍ جګړه کې له افغاني غازیانو سره یوځای د هېواد په آزادولو کې ډېره لویه ونډه اخیستې وه.

وزیر محمداکبرخان د ډېرو ښو اخلاقو څښتن و. پر بېوزلو زړه سواند او د ظالمانو او تېري کوونکو سخت مخالف و.

په جګړې کې د جنګي اسیرانو او نیول شوو بندیانو قدر یې د مېلمنو په شان کاوه. د هغو روغتیا او سلامتیا ته به یې پاملرنه کوله، تر دې چې د هغوی په ټپونو به یې په خپله پټۍ لګولې.

د خپل هېواد له خلکو سره یې ډېره مینه درلوده او خپلو خلکو ته له

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېرو خدمتونو څخه وروسته د ۳۰ کلو په عمر په ۱۲۲۲هـ.ق. کال کې وفات او د ده له سپارښتنو سره سم په مزار شریف کې خاورو ته وسپارل شو. روح دې ښاد وي.

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او بیا دې د هغه په مطلب خبرې وکړي.
ـ زده کوونکي دې دغو پوښتنو ته ځوابونه ووایي او بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.
ـ وزیر محمد اکبر خان کوم ښه صفتونه درلودل؟
ـ وزیر محمد اکبر خان د هېواد د خپلواکۍ لپاره څه ډول خدمتونه کړي دي؟
ـ د وزیر محمد اکبر خان مړینه په کوم کال پېښه شوې او مقبره یې چېرې ده؟
ـ دوه، دوه زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي، یو بل ته دې د متن املا ووایي او بیا دې اصلاح کړي.
ـ زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته راشي او په دې هکله دې خبرې وکړي چې د غازیانو او نومیالو په ژوند لیک پوهېدل څه ګټې لري.

لغتونه	**معناوې**
اتلان	قهرمانان
ونډه	برخه
تېري کوونکي	ظالمان

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د وزیر محمد اکبر خان د اوصافو په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اتلسم لوست

لیک نښې

موخه: د متن لوستل، لیکل او د لیك نښو په ارزښت او کارولو پوهېدل.

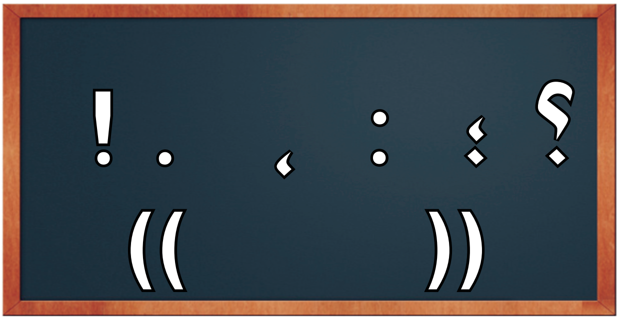

پوښتنه:

تاسې لیك نښې پېژنئ او کله مو په لیکنو کې کارولې دي؟

په هره ژبه کې د لیکنې د سموالي او ښه والي لپاره ځینې نښې نښانې شته چې په هره لیکنه کې یې مراعاتول ضروري دي. بې له دغو نښو څخه لیکنې سمه معنا نه ورکوي او لوستونکي له ډېرو ستونزو سره مخامخ کېږي.

اړینه ده چې لیک نښې په لنډ ډول وپېژنو:

ـ **ټکی** (.): دا نښه د بشپړې جملې په پای کې اېښودل کېږي.

لکه: بې له زیار او زحمت څخه کامیابي نشته.

ـ **کامه** (،): کامه یا چپه پېښ د یوه لنډ ځنډ لپاره راځي. همدارنګه د کلمو او جملو د بېلولو لپاره هم کارول کېږي، لکه: میرویس، اجمل، رشاد او سلیمان زیارکښ زده کوونکي دي.

ـ **شارحه** (:): شارحه یا دوه ټکي له هغو کلمو څخه وروسته راځي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورپسې شرح او بيان ولري. لکه: د ژبې مهارتونه دا دي: غوږ نيول، خبرې کول، لوستل او ليکل.

_ **سواليه (؟) دا نښه د پوښتنې لپاره راوړل کيږي، يعنې د هر ډول سواليه جملو په پای کې راځي. لکه: د آرياښانو لومړنی ژبه څه نوميده؟**

_ **ندايه (!): دا علامه د غږ کولو يا ندا او تعجب په وخت کې کارول کيږي، لکه: لويه خدايه! ته زموږ د بيچاره ولس په حال رحم وکړې.**

فعاليتونه:

_ زده کوونکي دې متن ولولي او په مفهوم دې له يو بل سره خبرې وکړي.

_ زده کوونکي دې دوه دوه تنه په خپلو منځو کې د لوست لغتونه په جملو کې وکاروي.

_ زده کوونکي دې يو يو د تختې مخې ته راشي او د ليک نښو په اړه دې توضيحات ورکړي.

_ زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او يوه، يوه جمله دې د هرې ليک نښې لپاره د مثال په توگه وليکي.

لغت	معنا
ستونزې	مشکلات
ضروري	اړينه
زيار	زحمت، کوښښ
ندا	غږ يا آواز

کورنی دنده:

زده کوونکي دې په خپله خوښه څو جملې وليکي او د لوست ليک نښې دې په کې وښيي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نولسم لوست

غوره ويناوې

موخه: د متن لوستل، ليکل، د غوره ويناوو په معنا او مفهوم پوهېدل او د ژوند په چارو کې له هغو څخه پيروي کول.

پوښتنه:

ستاسو په فکر غوره ويناوې څه معنا او څه ته وايي؟

چې دانا نه کړي ګردش د زمانې
نور به زده نه کړي دانش د زمانې
زر پيرې لري د سترګو په څنګ کې
خبر دار شه په روش د زمانې
په يوه زمان وي شاه، بيا دې ګداى کا
څه باور په نوازش د زمانې
په خزان کې د بوستان په ونو راشه!
څه و، څه شو بيا پوښش د زماني
کله څمکه سپېره ډاګ، کله ګلونه
څه اميد په آرايش د زمانې
د سفله غوندې يې ورکړه رانيول دي
غره مه شه په بخشش د زمانې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې يې شـــــا کړه د دنيا و آسايش تـه
هم هغــه کـــــا آســـــايش د زمانـــــې
چې دا هسې يې کردې د زړه په ياد وي
لا «خوشحــــال»لري خواهـش د زمانې

(خوشحال بابا)

فعاليتونه:

ــ زده کوونکي دې په وار سره د شعر بيتونه ولولي او د هغه په هکله دې خبرې وکړي.
ــ زده کوونکي دې دوه دوه تنه د شعر بيتونه يو بل ته املا ووايي.
ــ زده کوونکي دې په وارسره د تختې مخې ته راشي، د متن لغتونه دې لومړی معنا بيا دې په جملو کې وکاروي.
ــ زده کوونکي دې په خپلو ډلو کې په دې اړه مشوره وکړي چې په بيتونو کې د شاعر مطلب کومو ټکو ته توجه کول دي، بيا دې له هرې ډلې څخه يو تن خپله ليکلې پاڼه نورو ته ولولي.

لغتونه	معناوې	لغتونه	معناوې
پيري	دوره وهل	د سترګو څنبل	د سترګو رپول
سفله	پست، ناکس	بوستان	باغ
		ورکړه	سخاوت

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د لاندې بيت مفهوم په خپله ژبه په کتابچو کې وليکي.

چې دانا نه کړې ګردش د زمانې
نور به زده نه کړې دانش د زمانې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د وطن مینه

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د وطن د مینې په مفهوم پوهېدل او د وطن پالنې د روحیې پیاوړتیا.

پوښتنه:

ستاسو په فکر د وطن مینه څه ته وایي؟

د وطن مینه «شعر» د ستر شخصیت احمدشاه بابا لیکنه ده. احمدشاه بابا هغه نومیالی پاچا و چې د توري تر څنګ یې قلم هم درلود. هغه د خپل هېواد سره د زړه مینه درلوده. احمد شاه بابا په پښتو ژبه ډېر شعرونه ویلي او یو ښکلی دیوان هم لري. دلته یې «د وطن مینه» شعر د بېلګې په توګه راوړو چې دده له هېواد سره د پاکې مینې احساسات څرګندوي.

ستا د عشق له وینو ډک شول ځیګرونه ستا په لاره کې بایلي زلمي سرونه

تاته راشمه زړګی زما فارغ شي بې له تا مې اندېښنې د زړه مارونه

که هر څو مې د دنیا ملکونه ډېر شي زما به هېر نه شي دا ستا ښکلي باغونه

د ډهلي تخت هېرومه چې را یاد کړم زما د ښکلي پښتونخوا د غرو سرونه

د رقیب د ژوند متاع به تار په تار کړم چې په تورو پښتانه کا ګوزارونه

د فرید او د حمید دور به بیا شي چې زه وکاندم په هر لوري تاختونه

که تمامه دنیا یو خواته بل خوا یې زما خوښ دي ستا خالي تش ډګرونه

احمدشاه به دغه ستا قدر هېر نه کړي

که ونیسي د تمام جهان ملکونه

(احمدشاه بابا)

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې دوه، دوه تنه متن ولولي او د هغه د مطلب په اړه دې خبرې وکړي.
ـ دوه، دوه تنه زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي او بیتونه دې یو بل ته د املا په توګه ووايي.
ـ زده کوونکي دې په متن کې هم وزنه کلمې پیدا او د تختې پرمخ دې ولیکي، لکه:
سرونه ـ مارونه... .
ـ زده کوونکي دې په خپلو ډلو کې د احمد شاه بابا د هیوادنۍ مینې په اړه څو کرښې ولیکي او بیا دې له هرې ډلې څخه یو تن د تختې مخې ته راشي خپل معلومات دې نورو ته وړاندې کړي.

لغتونه	معناوې
بایلل	له لاسه ورکول
تار په تار	له منځه وړل
دور	دوران
ډګر	میدان
تاختونه	بریدونه
رقیب	سیال او رقابت کوونکی
متاع	جنس، شی، مال

څرګندوني:

له فرید څخه مطلب د سوري په کورنۍ کې شیرشاه سوري دی چې اصلي نوم یې فرید و.
او حمید څخه مطلب په لودي کورنۍ کې سلطان حمید لودي دی چې په هند کې یې پاچاهي کړې وه.

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په دې اړه چې ولې هر څوک له خپل هیواد سره مینه لري؟ څو کرښې په خپلو کتابچو کې په ښکلي خط ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

طبیعي زېرمې

موخه: د متن سم لوستل، لیکل، د طبیعي زېرمو په ارزښت او ګټو پوهېدل او د هغو د ساتنې د روحیې پیاوړتیا.

پوښتنه:

تاسو د طبیعي زېرمو په هکله څه اورېدلي او په دې هکله څه ویلای شئ؟

زموږ ګران افغانستان یو غرنی هېواد دی. زیاتره غرونه یې په مرکزي، شمالي او نورو برخو کې پراته دي چې په آب و هوا یې ډېره ښه اغېزه کړېده.

غرونه د واورو او د یخچالونو پراخې سیمې جوړوي چې په بدخشان کې پامیر د یوه طبیعي پارک په توګه یا دولی شو. همدارنګه د هندوکش، سلیمان او د ترکستان د تیربند غرونه د یادولو وړ دي چې لوی کانونه او معدنونه لري.

ځنګلونه هم دطبیعي زیرمو غوره برخه ده چې د غرونو په لمنو کې یې د ژوو او ځناورو لپاره د استوګنې سیمې جوړې کړېدي. سربېره پردې چې د هوا په ښه والي او پاکوالي کې ډېره اغېزه لري، د سېلابونو او وچو بادونو مخنیوی هم کوي.

ځنګلونه زموږ د هېواد په لویې پکتیا، ننګرهار کونړونو، نورستان، کاپیسا، بادغیس، بدخشان او هرات کې موجود دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دغو طبيعي شتمنيو ساتنه او پالنه د هر افغان ايماني او ملي دنده ده که موږ د هغو ساتنې ته سمه پاملرنه و نه کړو، دغه طبيعي شتمني به زموږ نورو نسلونو ته پاتې نشي.

فعاليتونه:

ـ زده کوونکي دې متن ولولي او د طبيعي زيرمو په ارزښت دې له يو بل سره مشوره وکړي.

ـ زده کوونکي دې په وار سره د ټولګي مخې ته راشي، د خپل هېواد د طبيعي شتمنيو په اړه دې خبرې وکړي.

دا لاندې کلمې دې وګوري او هغه دې په جملو کې وکاروي.

غرونه	افغانستان	طبيعی	شتمني
کانونه	ځنګلونه		

ـ هر يو زده کوونکی دې د طبيعي شتمنيو د ساتنې او پالنې په اړه يوه يوه لنډه مقاله وليکي او خو تنه دې د ټولګي په مخ کې ولولي.

لغتونه	معناوې
زېرمې	ذخيرې
کانونه	معدنونه
اغيزه	تاثير
طبيعي زېرمې	طبيعي شتمنی

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په دې اړه چې موږ د خپل هېواد د شتمنيو په هکله څه مسووليت لرو، څو کرښې په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه ویشتم لوست

خوشحال خان خټک

موخه: د متن لوستل، لیکل او د خوشحال خان خټك د ادبي شخصیت پېژندنه.

پوښتنه:

څه فکر کوئ چې آیا خوشحال خان یوازې شاعر و؟

خوشحال خان د شهباز خان زوی دی. په (۱۰۲۲) هـ.ق کال د خټکو په اکوړه نومي ځای کې زېږېدلی دی. خوشحال خان د خټکو د قبیلې مشر خورا مېړنی، غښتلی، پر هېواد او آزادۍ مین مبارز و. ده ډېر کتابونه لیکلي چې شمېر یې (۲۵۰) ټوکو ته رسېږي. د شعرونو یو دیوان هم لري. د هغه کارنامې، اتلولي او پوهه زموږ د تاریخ یوه وياړلې برخه ده. خوشحال بابا په (۱۱۰۰) هـ.ق کال کې وفات شوی دی.

د خوشحال خټک د شعر بېلګه:

خپـل استاد و ماته ووې خـــو پنــدونه — هر یو پند یې مرغلرې دي لالـــونه

وې یې هـــره بدي کړه هغه بد مه کـــړه — چې له لاسه دې آزار شي د چا زړونه

که دې زړه وي چې بد نه مومې له چا نه — اول ته پرېږده د بـــدو خصلتـــونه

د هـــر چا ســـره د ښو سلـوک بایده دی — په بدی کې څه فایده ده کوم سودونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د دنیا په مال د نېکو نوم حاصل کړه — تل جهان و چاته نه پرېږدي مالونه
هغه کار چې په نرمۍ ترسره کېږي — څه حاجت چې رساوه شي تر جنګونه
که په خپله د خپل ځان په بدۍ نه یې — د ماورونو په غار مه منډه لاسونه
په خپلوانو باندې هومره خشم مه کړه — چې پردي در ځینې تښتي په ملکونه
په ځوانۍ کې چې دې کار له لاسه ووځي — په پیرۍ به دې ور نه رسي لاسونه
په رښتیا که په دروغ وي سوګند مه خوره — منافق دي چې ډېر ډېر خوري سوګندونه

فعالیتونه:

- زده‌کوونکي د ې شعر ولولي او د معنا په اړه دې خبرې وکړي .
- زده‌کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او د متن لغتونه دې په جملو کې وکاروي.
- زده‌کوونکي دې په وار سره د ټولګي مخې ته راشي، د خوشحال خان د مېړانې او اتلولۍ په برخه کې دې خبرې وکړي.
- زده‌کوونکي دې په دې اړه چې: موږ څنګه کولای شو له دغو پندونو څخه د ژوند په چارو کې پیروي وکړو، دوه دوه جملې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

لغتونه	معناوې
پندونه	نصیحتونه
خشم	قهر او غوصه
سوګند	قسم
منافق	دوه مخی

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د خوشحال خان د دې بیت په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

هغه کار چې په نرمۍ ترسره کېږي — څه حاجت چې رساوه شي تر جنګونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

صفت

موخه: د متن سم لوستل، سم ليکل، د صفت د کلمې پېژندنه او سمه کارونه.

پوښتنه:

آيا تاسو د صفت له کلمې سره آشنا ياست او هغه پېژنئ؟

صفت هغه کلمه ده چې د نوم حالت او څرنګوالی ښيي. صفتونه تل له خپل موصوف سره يو ځای راځي. لکه : توري څپلۍ، شين آسمان، پوه هلک او نور.

دصفت مهم ډولونه:

۱_ اصلي صفتونه: هغه دي چې د نوم ذاتي ښه والی او بدوالی ښيي لکه: توره تخته، ښه سړی، هوښياره نجلۍ، جګه ونه، ناپوه سړی، سپين کاغذ.

۲_ نسبتي صفتونه: هغه کلمې چې نسبت يې بل نوم، شي يا حالت ته وشي لکه: کابلی، ميوندوال، سليمان خېل، قيمتي، طلايي او نور.

۳_ اشاري صفتونه: هغه صفتونه چې د هغو په واسطه موصوف ته اشاره وشي لکه: دغه نجلۍ درس وايي. هغه ونه يخ سيوری لري. دا د ابن سينا ښوونځی دی. هغه ښځه ډوډۍ پخوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې دوه دوه تنه په خپلو منځو کې متن له یو بل سره په مشورې ولولي.

ـ د خپل ټولګي او چاپېریال د ځینو شیانو نومونه دې د صفت او موصوف په توګه راوړي او بیا دې په کتابچو کې ولیکي، لکه: سپین دیوال، لوی صنف، ښکلي ګلان.

ـ په دې لاندې متلونو کې دې صفت او موصوف په نښه او بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

تر نادان دوست ځخه هوښیار دښمن ښه دی.

کوړ بار تر منزله نه رسېږي.

له تندو اوبو مه وېرېږه، له مړو اوبو ووېرېږه!

لغتونه	معناوې
صفت	ستاینه
موصوف	ستایل شوی، ستایلی

یادونه: موصوف هغې کلمې ته وایي چې صفت د هغه لپاره راغلی وي، لکه: توري څپلۍ چې تور یې صفت او څپلۍ یې موصوف دی.

په اشاري صفت کې دغه نژدې، هغه لرې او هوغه ډېره لرې اشاره ده.

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په خپله خوښه (صفت او موصوف) څو نوي مثالونه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور ویشتم لوست

قیمتي ډبرې

موخه: د متن لوستل، لیکل او د قیمتی ډبرو په ارزښت پوهېدل او د هغو د ساتنې د روحیې پیاوړتیا.

پوښتنه:

تاسو داسې رنګه ډبرې لیدلي چې له عادي ډبرو څخه توپیر ولري؟

زموږ چاپېریال له طبیعي موادو څخه ډک دی. ځینې ډبرې یې له هغو موادو څخه دي چې په غرونو او درو کې په بېلا بېلو ډولونو پیداکېږي. د دغو ډبرو طبیعي رنګونه ډېر ښکلي او په زړه پورې دي. ځینې ځلا لرونکې، ځینې یې نیمه ځلا لرونکې اوځینې نورې یې بې ځلا دي.

ځلا لرونکې ډبرې په طبیعي توګه ښکلې، ارزښتمنې او په زړه پورې رنګونه او شکلونه لري چې له دغو ډبرو څخه د غمیو په توګه په ګاڼو (زېوراتو) کې کار اخیستل کېږي، لکه: یاقوت، زمرد، لاجورد، عقیق، الماس او نور.

یاقوت ځلا لرونکې ډبره ده چې ډېر صفا سور رنګ لري. زمرد په ښکلي شنه رنګ پیدا کېږي.

عقیق هم تور، سپین، ژېړ او نور رنګونه لري. الماس تر ټولو ډبرو د لوړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

بيې لرونکی دی چې ځلا لرونکی سپین روښانه رنګ لري او ډېر لږ پیدا کېږي.
په دې ترتیب تر ۳۵ ډوله زیاتې مختلفې قیمتي ډبرې زمونږ د ګران هېواد په طبیعت کې موجودې دي چې د بدخشان، پروان، کندهار، نورستان، کابل، میدان، او د نورو مرکزي سیمو له غرونو څخه لاس ته راځي.

فعالیتونه:

ـ زده کوونکي دې په وار سره متن ولولي او په مطلب دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي او لاندې لغتونه دې په جملو کې وکاروي.
کاڼي، ډبره، غمي، الماس، زمرد
- زده کوونکي دې په وار سره ټولګیوالو ته ووايي چې له ځلا لرونکو ډبرو څخه په کومو برخو کې کار اخیستل کېږي؟
- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او د صفت کلمې دې په متن کې پیدا بیا دې پرتختې ولیکي.

لغتونه	معناوي
ډبره	تیږه
ګاڼې	زیورات

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په دې هکله چې: مونږ د هېواد د قیمتي ډبرو او نورو شتمنیو د ساتنې په برخه کې څه مسوولیت لرو؟ څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه ویشتم لوست

کمپیوټر

موخه: د متن لوستل، لیکل او د کمپیوټر د مهارتونو د زده کړې د روحیې پیاوړتیا.

پوښتنه:

تاسو د کمپیوټر نوم اورېدلی او د هغه په هکله څه ویلای شئ؟

کمپیوټر هغه ماشین دی چې د انسانانو بې شمېره ستونزې یې حل کړې دي. د لومړي ځل لپاره په ۱۹۴۲ م کال د امریکایي (الا تا سوټ برې) په وسیله اختراع شو او له هغه وخت څخه یې را وروسته ډېره پراختیا موندلې ده.

کمپیوټر له څلورو اساسي برخو څخه جوړ شوی دی.

لومړۍ برخه یې سکرین یا مانیټور نومېږي چې په دې صفحې کې د کمپیوټر پروګرامونه لیدل کیږي.

دویمه برخه (پي، سي، یو) ده چې د کمپیوټر اساسي برخه ګڼل کیږي او د کمپیوټر حافظه ده.

دریمه برخه یې د کیبورډ برخه ده چې د کماندونو توري او نورې بټنې په دې برخې پورې اړه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلورمه برخه يې د موس (Mouse) په نامه ياديږي چې کمانډونه د هغه په وسيله کارول کيږي.

کمپيوټر ټول معلومات په خپله حافظه کې ساتي که څوک هر وخت وغواړي له هغه څخه کار اخيستلای شي او هم کولای شي چې معلوماتو ته بدلون ورکړي.

فعاليتونه:

ـ زده کوونکي دې په وار سره متن ولولي او په هغه دې خبرې وکړي.
ـ زده کوونکي دې وهڅول شي چې په سيالۍ سره د کمپيوټر هره برخه له يو بل څخه وپوښتي.
ـ دوه دوه زده کوونکي دې په خپلو منځو کې متن يو بل ته املا ووايي او بيا دې اصلاح کړي.
- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او د کمپيوټر د مهارتونو په هکله چې څومره پوهيږي خبرې وکړي.

لغتونه	معناوي
ستونزې	کړاوونه او مشکلات
بدلون	تغيير

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په اوسني عصر کې د کمپيوټر د ارزښت او اړتيا په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ ویشتم لوست

ضمیرونه

موخه: د متن سم لوستل، لیکل، د ضمیرونو پېژندل او د هغو سمه کارونه.

پوښتنه:

تاسو کله د ضمیر کلمه اورېدلې او د هغه په هکله څه ویلای شئ؟

ضمیرونه هغه خپلواکې کلمې دي چې د نوم پرځای راځي، لکه: زه، موږ، ته، تاسي، دی، دا، دوی، هغه ، دغه، هغوی.

د ضمیرونو مهم ډولونه په لاندې ډول دي:

شخصي ضمیرونه:

هغه ضمیرونه دي چې د یوه شخص یا وګړي لپاره راشي، لکه:

د متکلم لپاره:	**زه**	**ما**	**موږ**
د مخاطب لپاره:	**ته**	**تا**	**تاسي**
دغائب لپاره:	**دی**	**دا**	**دوی**

مثالونه: زه راغلم. دوی راغلل. ما کتاب واخیست.

اشاري ضمیرونه:

هغه ضمیرونه دي چې شخص یا شي ته د اشارې لپاره راشي، لکه: دغه وایي. هغه راغی. دا زما ملګری دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اشاري ضميرونه عموماً د نژدې لپاره (دغه)، د لېرې لپاره (هغه) او ډېر لېرې لپاره (هوغه) راځي.

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې د ضميرونو په هکله له يو بل سره خبرې وکړي.

زده کوونکي دې په دې لاندې جملو کې د ضمير ډولونه وښيي او هغه دې په خپلو کتابچو کې وليکي.

- دا زما استاد دی.
- دوی ټول ټولګي ته را غلل.
- ورور مې له بهر څخه را ورسېد.

- دوه دوه تنه زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي، يو تن دې د شخصي ضميرونو مثالونه پر تختې وليکي او بل دې د هغو په توپير خبرې وکړي.

- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي، څو جملې دې په خپله خوښه ووايي او په هغو کې دې ضميرونه وښيي.

لغتونه	معناوې
وګړي	خلك
مخاطب	اورېدونکی
متکلم	ویونکی
غائب	چې حاضر نه وي (دريم سړی)

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په نوو مثالونو کې ضميرونه وښيي او په کتابچو کې دې وليکي.

لنډۍ

موخه: د متن سم لوستل، ليکل، د لنډيو پېژندل او د هغو په مفهوم او ارزښت پوهېدل.

پوښتنه:

تاسو ويلای شئ چې لنډۍ به څه ډول اشعار وي؟

لنډۍ هغــه ولسي او ملي شعرونه دي چې شاعــران يې معلوم نه دي. د هر حساس پښتانه او پښتنې د زړه غږ او د احساساتو هنداره بلل کېږي. دا ملي اشعار يوازې د پښتو ژبې د ادبي ميراث ستره پانګه ده چې په نورو ژبو کې يې سارى نه ليدل کېږي. لنډۍ ډېر ډولونه لري، لکه: د هېواد پالنې، ټولنيزې، اخلاقي، عشقي او نورې.

له نورو اشعارو څخه د لنډيو توپير دا دى چې ويونکي يې معلوم نه دي. تر ويلو وروسته د خلکو مال ګرځي او ولسونه يې نسل په نسل يو بل ته ليږدوي.

دا شعرونه څومره چې ساده او سوچه دي، هغومره د نورو ژبو له اغېزو څخه هم پاک ساتل شوي. لنډۍ ځانته سيلابي سيستم لري چې لومړى برخه يې لنډه (٩) څپې او دويمه برخه يې اوږده (١٣) څپې (سيلابه) ده.

د دغو اشعارو بله ځانګړتيا دا ده چې زياتره د ښځو له خوا نرينه وو ته ويل شوي، نو ځکه اغېزمن او د نازکو احساساتو لرونکي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لکه لاندې لنډۍ:

په وطن نیمه ډوډۍ ښه ده
نه په پردي وطن کې غوښې پلوونه
ځوانانو خپل وطن ته راشئ
که خلک ډیر دي پرې ودان دي خپل کورونه

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې په وار سره متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته راشي او د لنډیو د مهمو ځانګړتیاوو په هکله دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې لاندې لغتونه په جملو کې وکاروي او بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي. هنداره، لنډۍ، څپه، ځانګړتیا
- زده کوونکي دې د ټولګي په مخکې څینې لنډۍ چې د دوی زده وي ووایي او په مطلب دې خبرې وکړي.

لغتونه	معناوې
هنداره	آیینه
څپې	سیلاب، هیجا
ځانګړتیا	خصوصیت
ساری	مثل
لېږد	کوچ، انتقال
اغېز	تاثیر
پانګه	ذخیره، شتمني

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د کورنۍ په مرسته څو لنډۍ چې په مفهوم یې ویوهېږي په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته ویشتم لوست

ایوډین

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د ایوډین په روغتیایي ارزښت پوهېدل.

پوښتنه:

ستاسو په فکر زموږ په سلامتی کې آیوډین څه ارزښت لري؟

منرالونه د انسان د بدن لپاره ډېر ګټور او اړین دي چې آیوډین هم یو له دغو منرالونه څخه دی. ډېر خلک یې د غذایي موادو او اوبو له لارې تر لاسه کوي. په هغو سیمو کې چې له سمندر څخه لرې وي او د ماهي غوښه په آسانی سره نه پیدا کېږي، خلک یې د آیوډین په کمښت اخته وي.

څرنګه چې آیوډین د انسان په بدني ودې او د دماغ د حجرو په جوړولو کې ډېره اغېزه لري، نو که د ماشوم په بدن کې آیوډین لږ وي، ماشوم له دماغي کمزورتیا سره مخ کېږي. او د بدن ټول غړي یې په سم ډول وده نشي کولای. په لویانو کې د آیوډین د لږوالي له کبله د غاړې مخکنۍ برخه (غُده) چې تایراید نومېږي لویېږي او په جاغور بدلېږي.

د هغو خلکو په بدن کې چې آیوډین کم وي باید په خوړو کې آیوډین لرونکي مالګه وکاروي.

د کبانو غوښې او نور هغه خواړه دي وخوري چې آیوډین ولري. همدا راز د آیوډین لرونکو درملو خوړل هم په بدن کې د آیوډین کمښت له منځه وړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- یو یو زده کوونکي دې متن ولولي او په هغه دې خبرې وکړي.

- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او په بدن کې د آیوډین د کمښت په هکله دې خبرې وکړي.

- زده کوونکي دې دوه دوه تنه د متن جملې یو بل ته املا ووایي او بیا دې اصلاح کړي.

ـ زده کوونکي دې د متن لغتونه له یو بل څخه وپوښتي او جملې دې ورته جوړې کړي.

ـ زده کوونکي دې په خپلو ډلو کې د آیوډین د روغتیایي ارزښت په هکله څو کرښې ولیکي او بیا دې له هرې ډلې څخه یو تن هغه نورو ته ولولي.

لغتونه	معناوې
کمښت	کموالی
وده	لوېډل، نمو
غړي	عضلې
درمل	دوا، دارو

کورنی دنده:

زده کوونکي دې په دې هکله چې د آیوډین کمښت په لویانو او ماشومانو کې کومه ستونزه رامنځ ته کوي لنډ معلومات په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه ويشتم لوست

عدد

موخه: د متن لوستل، ليکل، د عدد پېژندل او د هغه سمه کارونه.

پوښتنه:

تاسو کله د عدد کلمه اورېدلې ده، عدد څه ته وايي؟

عـــدد: هغه خپلواکه کلمه ده چې د (نومونو) شیانو او اشخاصو شمېر رابښيي.

همدارنګه د شیانو او اشخاصو درجه او مرتبه یا مقام هم څرګندولای شي. کوم شی چې د عدد په وسیله شمېرل کېږي معدود بلل کېږي.

د مثال په ډول: دوه سترګې، درې کتابونه، شل زده کوونکي، څلور هېوادونه.

په دغو مثالونو کې (دوه، درې، شل، څلور) عددونه او (سترګې، کتابونه، زده کوونکي او هېوادونه) معدود بلل کېږي.

د عـدد ډولـــونه:

اصلي عددونه: چې یوازې شمېر او کمیت وښیي، لکه: دوه، درې، شل او نور.

رتبي عـــددونه: چې د معدود درجه او مرتبه څرګنده کړي. لکه: دریم سړی، شلم پوړ، دریمه درجه او نور.....

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې متن ولولي، د عدد او معدود لپاره دې ډول ډول مثالونه وښيي.
- زده کوونکې دې لاندې جملې ولولي او په هغوکې دې عدد او معدود وښيي.
  - خوشحال خان یو نامتو شاعر دی چې ۲۵۰ ټوکه کتابونه یې لیکلي دي.
  - د ځمکې درې برخې اوبه او یوه برخه یې وچه ده.
  - هوښیاره مرغۍ په دوو لوموکې نښلي.
  - د شپږم ټولګي درسونه په زړه پورې دي.
- زده کوونکې دې د تختې مخې ته راشي او لاندې لغتونه دې په جملوکې وکاروي.

شمېر - معدود - کمیت - وصفي

- څو تنه زده کوونکي دې د اصلي او رتبي عددونو مثالونه ووايي او په توپير دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي، د ټولګي شيان دې د عدد او معدود په شکل ووايي، لکه: یوه تخته، درې کرکۍ ...

لغتونه	معناوې
شمېر	حساب، اندازه
کمیت	اندازه
معدود	شمېر ل شوی شی

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې عدد او معدود تعريف او په نوو مثالونو کې دې وښيي، بيا دې په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مېرمن زينبه

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د مشهورې شاعرې مېرمن زینبې پېژند ګلوي.

پوښتنه:

تاسو له پښتنو مېرمنو څخه کومه یوه پېژنئ؟

زموږ هېواد افغانستان ډېرې نوميالۍ مېرمنې لري چې په پوهې، مېړانې او کارنامو يې تل وياړو. له دغو نامتو مېرمنو څخه یوه هم د ستر ملي مشر میرويس نیکه لور مېرمن زینبه ده. مېرمن زینبې د ۱۱۴۲ هـ. ق کلونو په شاوخوا کې ژوند کاوه.

مېرمن زینبې د خپل وخت ديني، ادبي کتابونه او د شاعرانو دیوانونه لوستلي و. مېرمن زینبه یوه فاضله مېرمن او له پیاوړو ښځینه شاعرانو څخه شمېرل کېږي، دې مېرمنې ډېرو نجونو او ښځو ته ديني زده کړې ورکړې او لیک لوست یې ور زده کړی و.

دا هوښیاره مېرمن د ژوند په لارو چارو ډېره ښه پوهېده، تر دې چې ورور يې شاه حسين هوتک د سلطنت په چارو کې له دې څخه مشورې اخیستلې.

د مېرمن زینبې د شعر یوه نمونه چې دخپل ورور شاه محمود هوتکي په

(c) ketabton.com: The Digital Library

وير کې يې ويلي او په پټه خزانه کې ذکر شوې دا ده:

ږغ شو چې ورور تېر له دنيا سونا
کندهار واړه په ژړا سونا
زړه مې په وير کې مبتلا سونا
چې شاه محمود له ما جدا سونا
هوتک غمجن په دې ماتم دی نا
د پاچاهی تاج مو برهم دی نا

فعاليتونه:

- دوه دوه تنه زده کوونکي دې متن په خپلو منځو کې ولولي او د هغه په مطلب دې مشوره وکړي.
- زده کوونکي دې دوه دوه تنه په خپلو منځو کې متن يو بل ته املا ووايي.
- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي، د مېرمن زينبې د شخصيت په اړه دې يوه يوه جمله جوړه او پر تختې دې وليکي.
- زده کوونکي دې په خپله خوښه د تختې مخې ته راشي او د کومې بلې نوميالۍ مېرمنې په اړه دې خبرې وکړي.

لغتونه	معناوې
پياوړی	غښتلی
کارنامې	ډېر عالي کارونه
وير	غم، ماتم
ديوانونه	د ديوان جمع دی، د يو شاعر د اشعارو مجموعه

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د مېرمن زينبې د پوهې او شخصيت په هکله لنډه مقاله په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو دېرشم لوست

د پنسل اختراع

موخه: د متن لوستل، ليکل او د لومړي ځل لپاره د پنسل د جوړېدو په هکله پوهېدل.

پوښتنې:

آيا تاسو پوهېږئ چې پنسل به څه ډول جوړ شوی وي؟

تاسو فکر کولای شئ چې پنسل به لومړی څه ډول و؟

په ډېرو پخوا زمانو په انګلستان کې د سکرو په شان يو شی کشف شو چې ګرافيت نومېده. خلکو د رسم په کښلو کې ترې کار اخيسته، خو ستونزه دا وه چې دې ګرافيت يا سکرو به لاسونه تورول، نو وپتيل شوه چې دا ستونزه هواره او کار آسان کړي. همدا و چې ګرافيت يې د دوو لرګيو په منځ کې د تار په واسطه وتاړه. دا کار هم ستونزمن و، ځکه چې دا لرګي بايد څو ځلې خلاص او تړل شوي وای.

د کلونو په تېرېدو سره خلکو ته نوي، نوي فکرونه پيدا شول. په پايله کې دې مفکورې ته ورسېدل:

لرګي په طبيعت کې ډېر او ارزانه پيدا کېږي. ګرافيت دې د لرګيو په منځ کې کېښودل شي چې د پنسل سر په آسانۍ سره تېره او د ليکلو کار ترې واخيستل شي.

په دې ډول د پنسل قلم چې تاسې کار ترې اخلئ، ورو، ورو په اوسنۍ بڼه منځ ته راغی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې متن ولولي او په مطلب دې له يو بل سره مشوره وکړي.
- زده کوونکي دې په چوکاټ کې اړوندې کلمې په نښه او په خپلو کتابچو کې دې د يوې کرښې په مرسته وښيي.

نومونه	تېره، ستونزمن
صفتونه	تاسي، دغه
عدد او معدود	ګرافيت، انګلستان
ضميرونه	لومړی ، دوه لرګي

- زده کوونکي دې په وار سره د لوست لغتونه د تختې پر مخ په جملو کې وکاروي.
- زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي، د پنسل د منځ ته راتلو بهير دې په خپله ژبه ووايي.

لغتونه	معناوي
ګرافيت	د سکرو په شان مواد
خو ځلې	خو واره
بڼه	شکل
پتيل	تصميم نيول

کورنی دنده:

زده کوونکي دې د پنسل د منځ ته راتلو مطلب په لنډه توګه په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

عبدالرووف بینوا

موخه: د متن سم لوستل، لیکل او د عبدالرووف بینوا د ادبي شخصیت پیژندل.

پوښتنه:

آیا تاسي د عبدالرووف بېنوا په هکله څه ویلای شئ؟

عبدالرووف بېنوا د عبدالله زوی په ۱۲۹۲ هـ کال، په کندهار کې زیږېدلی، د خپل وخت مروجه علوم یې پای ته رسولي و. د پښتو ژبې پېژندل شوی څېړونکی، نامتو لیکوال او پوخ شاعر و. بېنوا سربېره له پښتو په دري، عربي، اردو، انگریزي او روسي ژبو هم ښه پوهېده.

بینوا د خپل ژوند په اوږدو کې ډېرې سترې دندې په بریالیتوب سره سرته رسولي دي. پر نورو دندو سربېره د اطلاعاتو د وزیر په توگه یې هم دنده ترسره کړې ده.

بینوا د پښتو ژبې او ادب د ودې او پراختیا په ډگر کې ستر گامونه اخیستي دي، نوموړي له علمي او ادبي خدمتونو څخه وروسته په ۱۳۲۳ هـ کال له نړۍ څخه سترگې پټې کړي دي.

بېنوا د پښتو ژبې او ادبیاتو ډېر کتابونه لیکلي چې ځینې یې دا دي:
میرویس نیکه، پښتني میرمنې، ادبي فنون، خوشحال خان خټک څه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وايي؟، اوسني ليکوال په دريِ جلدو کې، وېښ زلميان، د افغانستان نوميالي او نور .

زه عاجز به نفس هوا کوم ترکومه — خورم سوړسک خيال د حلوا کوم ترکومه
له خوارۍ او غريبۍ نه مې عار نشته — زه احتياج به د بل چا کوم ترکومه
چې په خپله مېره نه يم په دنيا کې — نو به فخر په بابا کوم ترکومه
چې د نن کار و سباو ته معطل کړم — اعتبار به په سبا کوم ترکومه
بې زحمته راحت کله «بېنوا» شته — نو خلاف له دې وينا کوم ترکومه

فعاليتونه:

- زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
- هر يو زده کوونکی دې لاندې لغتونه په جملو کې وکاروي او په کتابچو کې دې وليکي.
(نامتو، څېړونکی، برياليتوب،وېښ، نوميالي)
- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او متن دې يو بل ته املا ووايي.
- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او د بېنوا د ادبي کارنامو او خدمتونو په اړه دې خبرې وکړي.

لغت	معنا	لغت	معنا
څېړونکی	محقق يا تحقيق کوونکی	برياليتوب	کاميابي
نامتو	مشهور	عار	ننگ او عيب

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د عبدالرووف بېنوا په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درې دېرشم لوست

زلزله څنګه منځ ته راځي؟

موخه: د متن لوستل، لیکل، د زلزلې په هکله پوهېدل او د زلزلې په وخت کې د خپل ځان د ژغورنې په لارو چارو پوهېدل.

پوښتنه:

تاسو کوم وخت د زلزلې په ټکانونو پوهېدلي یاست او دزلزلې له کلمې سره آشنا یاستئ؟

کله به تاسې هم د ځمکې په ښورېدو پوه شوی یاست یا به مو د ځمکې د ټکانونو په نتیجه کې ډېرې خرابۍ لیدلې وي. د ځمکې دغو ښورېدو او ټکانونو ته زلزله وايي.

زلزله لوی آفت دی چې د زرګونو انسانانو او نورو موجوداتو د مرګ سبب ګرځي. ښارونه، کلي، باغونه او هر څه ویجاړوي.

ځمکه پېژندونکي پوهان تر علمي څېړنو وروسته دې نتیجې ته رسېدلي چې: د الله ﷻ په امر زلزله د ځمکې د لاندینۍ برخې د ډبرو له حرکت او ښوییدو څخه منځ ته راځي. هغه ځای چې دا پیښې په کې منځ ته راځي د زلزلې مرکز بلل کیږي. د زلزلې د ټکانونو زور او شدت په مرکز کې تر نورو ټولو ځایونو زیات وي.

ځمکه پېژندونکي او د جغرافیې پوهان د زلزلې زور او سختوالی د زلزله سنج په واسطه چې (ریکتر) نومیږي، اندازه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- یو یو تن زده کوونکي دې متن ولولي او په مطلب دې خبرې وکړي.

- هر یو زده کوونکی دې لاندې لغتونه معنا بیا دې په جملو کې وکاروي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.
پېښه، پوهان، ریکټر، ویجاړ

- دوه دوه تنه زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي او د متن جملې دې یو بل ته املا ووايي.
- زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي او په دې اړه دې خبرې وکړي چې:
• د زلزلې د پېښېدو په وخت کې د ځان او مال د ژغورنې لپاره باید څه وکړو؟

لغت	معنا
آفت	مصیبت
ویجاړ	وران
پېښه	واقعه
ریکټر	هغه آله چې د زلزلې د زور او شدت اندازه پرې معلومېږي.

کورنی دنده:

زده کوونکي دې په دې هکله چې د زلزلې په وخت کې څنګه خپل ځان له خطر څخه وساتي یو لنډ مطلب په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور دېرشم لوست

عبدالرحمن بابا

موخه: د متن لوستل، لیکل او د رحمان بابا د ادبي شخصیت پېژندنه.

پوښتنه:

آیا تاسو د رحمان بابا نوم اورېدلی او هغه پېژنئ؟

عبدالرحمان بابا د پښتو ژبې نومیالی ادیب او صوفي شاعر و. د پلار نوم یې عبدالستار او په ۱۰۴۲ هـ. ق کال د پېښور په بهادر کلي کې زېږېدلی دی.

د رحمان بابا د شخصیت د پېژندنې لپاره دومره بس دی چې ټول خلک ورته بابا وایي. نوموړی یو خوږ دیوان لري چې ارزښتمن مضامین یې په داسې ساده او ښکلو الفاظو کې بیان کړي دي چې د نورو شاعرانو په اشعارو کې ډېر لږ لیدل کېږي.

دا نامتو شاعر په ۱۱۲۸ هـ ق کال وفات شوی او د پېښور د هزار خانې په هدیرې کې ښخ دی. د ده له کلام څخه څو بیتونه:

کر د ګلو کړه چې سیمه دې ګلزار شي
اغزي مه کره چې پښو کې به دې خار شي
ته چې بل په غشو ولې هسې پوه شه
چې همدا غشی به ستا په لور ګوزار شي
کوهی مه کینه د بل سړي په لار کې
چېرې ستا به د کوهي په غاړه لار شي

((رحمان بابا))

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې متن ولولي او د شعر هر بیت دې په نثر واړوي.
- زده کوونکي دې د رحمان بابا له اشعارو څخه که کوم بیت یا بیتونه زده وي پر تختې ولیکي او د هغه په هکله دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې یو بل ته د متن املا ووایي او بیا دې ورته اصلاح کړي.
- زده کوونکي دې ښه فکر وکړي بیا دې ووایي چې د رحمان بابا له دې بیتونو څخه پیروي کول څه ګټه لري؟

لغتونه	معناوې
نومیالی	مشهور او د نوم خاوند
ښخ	خاورو ته سپارل شوی
ادیب	ادب پوه
مه کینه	کینه دل مه کوه
کوهی	څاه

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې دا مطلب په لنډه توګه په خپلو کتابچو کې ولیکي چې:
موږ په خپل ژوند کې د رحمان بابا له اشعارو څخه څنګه پیروي کولای شو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه دېرشم لوست

فعل

موخه: د متن لوستل، لیکل او د فعل په معنا، مفهوم پوهېدل او د هغه سمه کارونه.

پوښتنه:

آیا تاسو ویلای شئ چې د فعل کلمه څه ډول کلمه ده؟

فعل: هغه خپلواکه کلمه ده چې له درې ګونو زمانو څخه په یوه زمانه کې د یوه کار کول او پېښېدل را ونښيي.

فعل د وینا ډېره ارزښتمنه برخه ده، بې له هغه څخه د جملې معنا نه بشپړېږي.

لکه: مینه درس وايي.

احمد راغلی و.

فعلونه د زمانې له مخې دا درې ډولونه لري:

د حال زمانې فعل:

هغه کلمه ده چې د یوه کار کول په حال یا جاري زمانه کې څرګند کړي.

لکه: زه کتاب لولم. دی ډوډۍ خوري. احمد درس وايي.

د تېرې زمانې یا (ماضي فعلونه):

هغه فعلونه دي چې د یوه کار، کول په تېره زمانه کې ونښيي.

لکه: ما ډوډۍ خوړلې ده. هغه درس لوستلی و. احمد پرون تللی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د راتلونکې زمانې یا مستقبل فعلونه :

هغه فعلونه دي چې د يو کار کول په راتلونکې زمانې کې راوښيي.

لکه: زه به کامیابه شم. ته به کورته لاړ شې. نوريه به خط وليکي.

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې متن ولولي او د درس په مطلب دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې په لاندې جملو کې فعلونه او د هغو ډولونه وښيي.
  - افغانستان پخوا د آريانا په نامه ياد شوی دی.
  - زه هوډ لرم چې خپل کار په خپل وخت کې ترسره کړم.
  - موږ به په زيار او کوښښ خپله خاوره ودانه کړو.
  - بله مياشت به زموږ آزموينه پيل شي.
- دوه دوه تنه زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته راشي او د متن يوه برخه دې يو بل ته املا ووايي او پاتې کسان دې د هغه په معنا او مفهوم خبرې وکړي.
- څو زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او کومې خبرې چې په ټولګي کې له يو بل سره کوي، په هغو کې دې فعلونه راوښيي.

لکه: ښوونکي درس راکړ، زده کوونکو کورنۍ دنده راوړې وه.

لغتونه	معناوې
ماضي	تېرمهال، تېره زمانه
مستقبل	راتلونکې، آينده

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په درې ګونو زمانو کې د فعلونو څو څو نوي مثالونه په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږ دېرشم لوست

لوی مخترع
(اډيسن)

موخه: د متن سم لوستل،لیکل او د اډيسن پېژندنه.

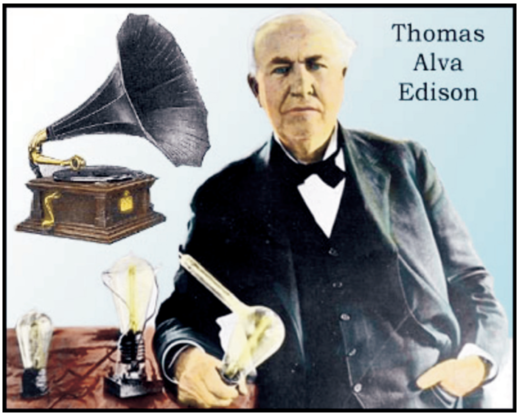

پوښتنې:

آیا تاسو د اډیسن نوم اورېدلی او هغه پېژنئ؟

آیا تاسو د برېښنا منځ ته راوړل د بشریت لپاره لوی خدمت بولئ؟

توماس اډیسن په (۱۸۴۷) میلادي کال په امریکا کې زېږېدلی، دی لا اووه کلن نه و چې په ښوونځي کې شامل شو. ده پر ښوونځي سربېره په خپلو ځمکو کې هم کار کاوه.

په پنځلس کلنۍ کې یې د چاپ ماشین واخیست. خپله ورځپاڼه یې پرې چاپوله. په شپاړس کلنۍ کې نیویارک ته لاړ. په پنځو کلونو کې یې یو سلو دوه ویشت اختراعګانې وکړې. ګرامافون یې جوړ کړ، څه موده وروسته د روښنايي په فکر کې شو، خپل کارته یې په کلک عزم ملا وتړله، ترڅو چې په (۱۸۷۹) میلادي کال کې په دې بریالی شو چې د برېښنا څراغ منځ ته راوړي.

دغه ستر خدمت کوونکي په (۱۹۳۱) میلادي کال کې له دې نړۍ څخه سترګې پټې کړې دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې متن ولولي او د اډیسن په هکله دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې دوه دوه تنه یو بل ته د متن املا ووایي او په خپلو منځو کې دې اصلاح کړي.
- زده کوونکي دې د متن لغتونه له یو بل څخه وپوښتي او بیا دې په جملو کې وکاروي.
- څو تنه زده کوونکي دې په خپله خوښه د تختې مخې ته راشي او په دې اړه دې خبرې وکړي چې: د اډیسن له ستر خدمت او کارونو څخه یې څه درس اخیستی دی؟

لغتونه	معناوې
نړۍ	جهان
ستر	لوی
روښنايي	رڼایي
بریښنا	برق

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په دې اړه یو لنډ مطلب په خپلو کتابچو کې ولیکي:

موږ څنګه کولای شو چې خپلو خلکو ته د خدمت وړ وګرځو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووه دېرشم لوست

رابعه بلخي

موخه: د متن سم لوستل، لیکل، د یوې مشهورې شاعرې په توګه د رابعه بلخي پېژندنه.

پوښتنه:

آیا تاسو د دري ژبې له پخوانیو شاعرانو څخه د چا نوم اوریدلی دی؟

مېرمن رابعه لومړنۍ ښځه ده چې په څلورمه پېړۍ کې یې په شعر ویلو پیل کړی دی. دا مېرمن د ساماني دورې د امیرانو له کورنۍ څخه وه. پلار یې کعب نومېده چې د بلخ او نورو شاوخوا سیمو حکمران و. مېرمن رابعه سربېره له حسُن او ښکلا څخه په علم و معرفت کې هم ډېره مشهوره وه.

مولانا نورالدین عبدالرحمن جامي په خپل کتاب (نفحات الانس) کې دا یوه عالمه او عارفه ښځه بللې ده.

مېرمن رابعې د خپل وخت مروجه علوم لوستلي او فنون یې زده کړي وو.

په شعر ویلو کې یې ډېر لوړ استعداد درلوده چې نومورې ته د هغه وخت لوړو شاعرانو او د ادب مینه والو د زین العرب لقب ورکړی و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې یو یو تن د تختې مخې ته راشي، متن دې ولولي، په مفهوم او مطلب دې خبرې وکړي.

-دوه دوه تنه زده کوونکي دې د متن جملې یو بل ته املا ووایي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او کوم پیغام یې چې له دې متن څخه اخیستی نورو ته بیان کړي.

- څو تنه زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي که د دري یا پښتو ژبې د نورو شاعرانو نومونه یې په یاد وي د تختې پر مخ دې ولیکي.

لغتونه	معناوې
پیړۍ	قرن
معرفت	پیژندنه
حکمران	حکم کوونکی، لوی ولسوال

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د لوست مفهوم په لنډه توګه په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اته دېرشم لوست

د فعل ریښه

موخه: د متن سم لوستل، لیکل، د فعلونو د ریښو پېژندل او د هغو سمه کارونه.

پوښتنه:

تاسو څه فکر کوئ، فعلونه هم ریښې لري؟

د فعلونو ریښې:

ریښه د فعل اصل او بنسټ دی، د فعل ریښه د فعل هغې برخې ته ویل کېږي چې تاړي یا وندونه ور پورې ونښلي او نورې کلمې ترې جوړې کړي.

لکه: د (خوړل) کلمه د یوې ریښې په شکل په لاندې مثالونو کې وګورئ:

خوړلی، وخوړ، خوړلی و، خوړلې ده، خوړونکې.

لکه څنګه چې ریښه د فعل اصل او بنسټ جوړوي، په نومونو کې هم ریښه اصل دی او له وندونو سره نوې کلمې جوړولای شي.

د مثال په توګه:

کله چې د (کار، زړه او فکر) تر کلمو مخکې یا وروسته وندونه راوړل شي، نوې کلمې ورځینې جوړېږي چې په دغو نوو کلمو کې د (کار، زړه او فکر) نومونه اسمي ریښې بلل کېږي.

کار .... بېکاره، ناکار، کارګر، کارونه او نور.

زړه................................ بې زړه، نازړه، زړور، زړه سوی او نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې په وار سره متن ولولي او په مطلب دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې د فعل ریښه تعریف، په مثالونو کې څرګنده او په کتابچو کې دې ولیکي.
- زده کوونکي دې په لاندېنیو کلمو کې ریښه په نښه کړي.

مخونه، مخکې، مختاړي، مخور، بې مخي، بې مخه.

سرور، بې سره، له سره، سردار، سره.

- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي، د متن لغتونه دې لومړی معنا او بیا دې په جملو کې وکاروي.
- څو زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي، څو نوي مثالونه دې پر تختې ولیکي او په هغو کې دې د فعل یا نوم ریښه وښيي.

لغتونه	معناوې
بنسټ	تهداب
نازړه	ډارن، بې هوډه

څرګندونه:

وندونه: هغه ناخپلواکې کلمې دي چې په فعلونو او نومونو کې تر ریښې مخکې یا وروسته راشي.

لکه: (بې فکره) یا د (بې واکه) په کلمو کې، (بې) مختاړی بلل کېږي.

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې څو فعلي او اسمي ریښې په نوو مثالونو کې پیدا بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهه دېرشم لوست

کوچنيان

موخه: د متن لوستل، ليکل ، د لوست په مطلب او مفهوم پوهېدل.

پوښتنه:

ستاسو په فکر ماشومان کوم ښه صفتونه لري؟

اروانباد گل پاچا الفت په خپل مشهور کتاب ((غوره نثرونه)) کې ليکلي دي:

((..... زه په ماشومانو کې ځينې داسې لوی خويونه او ستر صفتونه وينم چې هغه په لويانو کې نشته. هغه کسان چې ځانونه ورته لوی او زورور ښکاري، د خپلې کينې او بغض په وړاندې ډېر کمزوري دي. زه او ته که هر څومره لوی شو، قوت ومومو، په خپلو غليمانو رحم نشو کولای. په زورورو باندې قهر او غضب ډېر زورور دی. مگر ماشومان دغه راز نه دي. د دوی په زړونو کې که عناد او کينه پيدا شي، ډېر ژر يې له منځه وړی شي. يوه شېبه وروسته له هغه چا سره مينه کوي چې مخکې يې ورسره منگولې لگولې.

دا کار لويان نشي کولای . لوی خلک د خپل قهر او غضب په وړاندې ډېر واړه او کمزوري دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا زور او قوت د کوچنیانو په برخه رسېدلی دی چې د کینې او عناد اور مړ کړي او دا جهنم په ګلزار بدل کړي)).

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې په وار سره متن ولولي او د هغه مطلب دې په لنډ ډول ووايي.
- زده کوونکي دې لاندې کلمې په مناسبو جملو کې راوړي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

الف:	لویان	د.	عناد
ب.	بغض	هـ.	کمزوری
ج.	زورور	و.	مینه

- دوه تنه زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي او د متن جملې دې یو بل ته د املا په توګه ووايي.
- زده کوونکي دې په متن کې متضادې کلمې پیدا او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.
- څو تنه زده کوونکي دې د ټولګي مخې ته راشي، په دې اړه دې خبرې وکړي چې موږ څنګه کولای شو له هر چا سره د خپل قهر او غضب مخنیوی وکړو؟

لغت	معنا
عناد	کینه
غوره	په زړه پورې
جهنم	دوزخ
بُغض	کینه

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د متن په پوهېدو سره په دې اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکي چې: موږ څنګه کولای شو د کوچنیانو په شان له خپلو زړونو څخه کینه او عناد لرې کړو؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پاک چاپېريال گټې

موخه: د متن لوستل، ليکل، پاک چاپېريال په ارزښت او گټو پوهېدل او د چاپېريال د پاک ساتلو د روحيې پياوړتيا.

پوښتنه:

آيا تاسو کله د چاپېريال کلمه اورېدلې او په معنا يې پوهېږئ؟

زموږ خوا و شا ټول شيزونه، لکه: هوا، اوبه ځنگلونه، کروندې، دښتې، غرونه او نور... د چاپېريال په نامه يادېږي. چاپېريال په ټولو وگړو پورې اړه لري، ځکه انسان پکې ژوند کوي او گټه ترې اخلي.

څومره چې يو چاپېريال پاک او ښکلی وي، په هماغه اندازه ژوند په زړه پورې او خلک له روغتيا څخه برخه من وي.

څرنگه چې له چاپېريال څخه ټول انسانان گټې اخلي، ښېرازي او ساتنه يې هم په ټولو وگړو پورې اړه لري.موږ ټولو او په تېره ځوانانو ته په کار ده چې د هېواد هره برخه خپل گډ کور وبولي او د هغه حفاظت او پاک

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساتل خپله ملي دنده او مسووليت وګڼي او له خپل چاپېريال څخه سمه او مناسبه ګټه واخلي.

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې په وارسره د تختې مخې ته راشي متن دې ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
- دوه دوه تنه زده کوونکي دې په خپلو منځو کې لوستل شوی متن یو بل ته املا ووايي.

- لاندینۍ کلمې دې په جملو کې وکار وي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي:
(مسوولیت، وګړي، حفاظت، دنده)
- زده کوونکي دې د پاک چاپېریال د ګټو په هکله یوه لنډه مقاله ولیکي.
- زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او په دې اړه دې خبرې وکړي چې موږ ولې پاک چاپېریال ته اړتیا لرو؟

لغتونه	معناوې
وګړي	خلک
دنده	وظیفه
برخه من	د برخې څښتن

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د هېواد په اوسني حالت کې د پاک چاپېریال په اړه څو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نشه يي توکي

موخه: د متن سم لوستل، ليکل، د نشه يي موادو په اغېزو او زيانونو پوهېدل او له هغو څخه د ځان ساتنې د روحيې پياوړتيا.

پوښتنه:

آيا تاسو نشه يي توکي پېژنئ او د هغو په زيانونو پوهېږئ؟

زموږ په چاپېريال کې داسې توکي شته چې ځانته غذايي ارزښت لري لکه: مېوې، سابه، غوښې او نور چې د ژوند د پايښت، روغتيا او سوکالۍ لامل کېږي. داسې توکي هم موجود دي چې نه يوازې غذايي او روغتيايي خاصيت نه لري، بلکې ډېر ناوړه او وژونکي هم دي. لکه: نسوار، سګرټ، چرس، بنګ، شراب، ترياک، هېروين، او نور.

هغه انسان چې يو وخت روغ رمټ او د خپلو کړو وړو له امله په خپله ټولنه کې د درناوي او باور وړ وي، د دغو نشه يي توکو په کارولو سره د خپل ژوند ټول نعمتونه او ښېګڼې له لاسه ورکوي.

دا کسان ناروغ، کمزوري، په هر ځای کې پراته او له خپلو کورنيو څخه جلا شوي او ناوړه ژوند لري. په نشه روږدي کسان ورو ورو خپله روغتيا له لاسه ورکوي او په ډول ډول ناروغيو، لکه: د بدن پر کمزورۍ، د زړه او د سږو په سرطان اخته او په پای کې يې د مړينې سبب ګرځي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې په وار سره متن ولولي او د هغه مطلب دې په ساده وينا بيان کړي.
- دوه دوه تنه زده کوونکي دې د متن جملې يو بل ته املا ووايي.
- زده کوونکي دې په خپلو ډلوکې د نشه يي توکو د بدو اغېزو په هکله څو کرښې وليکي او بيا دې يو تن د تختې مخې ته راشي او نورو ته دې ولولي.
- زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي او په دې اړه دې خبرې وکړي چې: څنګه کولای شو له دغو تباه کوونکو توکو څخه خپل ځانونه او د کورنۍ غړي وساتو.

لغتونه	معناوي
چاپېريال	محيط
کړه وړه	چارې اوعملونه
روږدی	آموخته اوعادت
سوکالي	آسوده ګي

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د نشې د تباه کوونکو اغېزو په باب د خپلو کورنيو له غړو سره خبرې وکړي او بيا دې څو کرښې په دې هکله په خپلو کتابچو کې وليکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ځمکې په سطحې کې بدلونونه

موخه: د متن لوستل، لیکل او په دې وپوهېږي چې د ځمکې پرمخ او منځ کې بدلونونه هم منځ ته راځي.

پوښتنه:

آیا تاسې د ځمکې د بدلون په هکله څه فکر کولای شئ؟

د ځمکې پر مخ د بېلا بېلو لاملونو له امله څو ډوله بدلونونه رامنځ ته کېږي. یو ډول یې هغه بدلونونه دي چې په تدریجي ډول د ډېرو کلونو په اوږدو کې د باد، باران او د سیندونو د اوبو له امله منځ ته راځي. په تېره هغو خاورینو سیمو کې چې ونې او بوټي ونلري.

بل ډول یې ناڅاپي بدلونونه دي چې لاملونه یې طبیعي آفتونه، لکه: اورغورځونې، زلزلې، سېلابونه، ځمکې ښویېدنې، اورلګېدنې، طوفانونه او نور دي. باید ووېل شي چې د خوړونو او سیندونو په غاړه او شاوخواوو کې د کورونو جوړول، کارکول یا لوبې کول ډېر خطرناک دي، ځکه په داسې ځایونو کې له تېزو بارانونو سره د سېلابونو د راتلو امکانات ډېر زیات وي او سېلاب هغه آفت دی که په مخ کې یې کورونه، زراعتي ځمکې،

(c) ketabton.com: The Digital Library

انسانان، څاروي یا هر څه برابر شي له منځه یې وړي.

فعالیتونه:

- خو تنه زده کوونکي دې متن ولولي او د هغه په مطلب دې خبرې وکړي.
- دوه دوه تنه زده کوونکي دې د متن جملې یو بل ته املا ووایي او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.
- زده کوونکي دې د ځمکې د سطحې د بدلونونو په اړه که څه اوریدلي وي نورو ته دې ووایي.
- دوه دوه تنه زده کوونکي دې له یو بل سره په دې اړه مشوره وکړي چې کوم شیان د ځمکې په سطحې کې د بدلون لامل کېدلای شي، بیا دې خپلې لیکل شوې کرښې نورو ته ولولي.

لغتونه	معناوې
لاملونه	علتونه
بدلونونه	تغییرات
اورغورځوني	آتشفشان
خاورینه	خاکي

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې په ځمکه کې د بدلون په هکله چې څه فکر کولای شي په خپلو کتابچو کې دې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کار ارزښت

موخه: د متن سم لوستل، لیکل، د کار په ارزښت پوهېدل او د کارکولو د روحیې پیاوړتیا.

پوښتنې:

آیا تاسې له کارکولو سره مینه لرئ؟ کوم ډول کارونه مو خوښېږي؟

کارکول زموږ روغتیا ته هم ګټه لري؟

د اسلام ستر پیغمبر حضرت رسول اکرمﷺ داسې لار ښوونه کړې ده: ((خپله روزي د کار او زیار په وسیله وګټئ، سوال مه کوئ.))

له حضرت انس رضي الله عنه څخه روایت دی چې یو انصاري حضرت محمدﷺ حضور ته راغی. وېې ویل: ((ای د الله حبیبه! ماته یو څه راکړه.)) رسول اللهﷺ وفرمایل: چې ((په کور کې څه لرې؟)) سوالګر وویل: یوه شړۍ لرم او یوه د لرګي کاسه چې اوبه په کې څښو. حضرت محمدﷺ ورته وفرمایل: ((دواړه راوړه!)) هغه دواړه راوړل.

حضرت محمدﷺ وفرمایل: ((دا دواړه څوک اخلي؟)) یوه سړي وویل زه یې په یوه روپۍ اخلم. پیغمبرﷺ بیا وفرمایل: ((څوک یې له دې څخه ګران اخلي؟)) بل سړي وویل زه یې په دوه روپۍ اخلم.

رسول اللهﷺ هغه شیان ورکړل او روپۍ یې انصاري ته ورکړې. وېې ویل: ((په یوې روپۍ خوراکي شیان واخله او په بله روپۍ یو تبر واخله او ماته

(c) ketabton.com: The Digital Library

يې راوړه!)) انصاري تبر راوړ او حضرت محمدﷺ په مبارکو لاسونو په خپله هغه ته لاستی ور واچاوه. بیا یې وفرمایل: چې ځه لرګي وهه او خرڅوه یې. پنځلس ورځې دې ونه ګورم.

انصاري لرګي وهل او هغه یې پلورل. پنځلس ورځې وروسته حضور ته راغی چې حال یې ډېر ښه شوی و. حضرت محمدﷺ وفرمایل: ((دا کار تاته له سوال نه غوره دی، ځکه چې سوال به د قیامت په ورځ ستا پرمخ تور ټکی وي.))

فعالیتونه:

- خو تنه زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي، متن دې ولولي او دهغه په مطلب دې خبرې وکړي.
- زده کوونکي دې لاندې لغتونه معنا او په خپلو کتابچو کې دې ولیکي
تورټکی، خرڅول.
- زده کوونکي دې په وارسره د تختې مخې ته راشي او د متن یوه یوه جمله دې د املا په توګه ولیکي.
- زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي او د کار د ارزښت په اړه دې یوه یوه جمله پرتختې ولیکي.

لغتونه	معناوې
تورټکی	عیب او شرمندګي
مبارکو	بختورو، پاکو، نېکمرغو، له برکت ځخه ډک

کورنۍ دنده:

زده کوونکي دې د کار د اړتیا او ارزښت په اړه ځو کرښې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څلور څلوېښتم لوست

بشر پالنه

موخه: د متن سم لوستل، ليکل، د بشر پالنې په معنا او مفهوم پوهېدل او د بشر پالنې د روحيې پیاوړتیا.

پوښتنه:

ستاسو په فکر بشر پالنه څه ته وايي؟

انسان په ټولنه کې یو زیار کښ موجود دی او د بشري ستونزو د لرې کولو لپاره د نه هېرېدونکو خدمتونو وياړ لري. بايد د ژوند په ټولو چارو کې له يو بل سره مرسته، همکاري او د ستونزو په وخت کې خواخوږي ولري.
ښکه چې موږ انسانان يو، نو ښايي چې له انسانانو سره مينه او محبت خپله بشري فريضه وبولو او په دې عمل وکړو، چې هر انسان د عزت او درناوي وړ دی.
انسان ته ښايي یوازې د خپلې سوکالۍ او نېکمرغۍ په فکر کې نه وي، بلکې پر نورو هم دا پيرزوينه ولري.
وګورئ رحمان بابا دبشر پالنې دا لوړ احساس په څومره خوږوالي سره په دې بيت کې ځاى کړى دى:

هغه زړه به له طوفانه په امان وي
چې کښتۍ غوندې د خلکو باربردار شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې متن ولولي او په دې مطلب دې خبرې وکړي.
- دوه دوه تنه زده کوونکي دې د تختې مخې ته راشي او متن دې یو بل ته املا ووایي.
- زده کوونکي دې په خپلو ډلو کې په دې اړه چې (موږ څنګه کولای شو د رحمان بابا د بشر پالنې له روحیې څخه پیروي وکړو.) څو کرښې ولیکي او بیا دې یو تن د تختې په مخکې نورو ته ولولي.
- څو زده کوونکي دې په وار سره د تختې مخې ته راشي او په دې اړه دې خبرې وکړي چې: (زموږ له کومو کړو وړو څخه بشر پالنه څرګندېدلای شي).

لغتونه	معناوې
پېرزو	لورینه
خواخوږي	همدردي
درناوی	درنښت

کورنی دنده:

زده کوونکي دې د بشر پالنې په هکله یوه لنډه مقاله ولیکي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه څلوېښتم لوست

د وطن ترانه

موخه: د متن لوستل، لیکل او د هېوادنی مینې د روحیې پیاوړتیا.

پوښتنه:

ستاسو په فکر وطن ولې په هر چا ګران دی؟

دا وطــن ودان وطــن   دا د لــوی افـغان وطـن
دا پـر موږه ګــران وطـن
خـاوره د غـېرت ده زلزلـې لـري طـوفان لـري
غرونـو کـې بازان لــري
شــور یــې په سیندونـوکـې   تاو یـې لـویـو غرونوکې
مینه یې پـه زړونـوکـې
خیژي له سینې، د هر افغان ولولې لري
بـــلـــې یـــې لمبې لـري
اوســـې افــغانان یکې   نــسل اتــلان یـکـــې
واړه سربـازان یـکـې
خــاري یـې د غـرو او چـت سرونـه لـه آسـمان سره
نــنګ او لـه ایـمان سره

(c) ketabton.com: The Digital Library

فعالیتونه:

- زده کوونکي دې ترانه په ډله ییزه توګه په لوړ آواز ولولي.

- د ترانې مطلب دې په نثر واړوي او بیا دې په خپلو کتابچو کې ولیکي.

- زده کوونکي دې لاندې لغتونه په جملو کې وکاروي.

سیندونه، تاو، لمبې، بازان، اتلان

- زده کوونکي دې په وار سره د وطن دوستۍ او د وطن د ساتنې په هکله چې څه مسوولیت لرو او څنګه یې ترسره کولای شو، خبرې وکړي.

لغتونه	معناوي
ولولې	شور اوغوغا
وطن	ټاټوبی یا د اوسیدو ځای
باز	باښه
سربازان	سرښندونکي
اتلان	قهرمانان
ځاري	ځارنه یې کوي، یا ساتنه یې کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پوهنې ترانه

پوهنه ده رڼا — وطن ته مو ښکلا
کتاب او قلم — زمونږه رهنما

پوهنه ده رڼا، وطن ته مو ښکلا
کتاب او قلم زمونږه رهنما

وطن زما یې ځان — له تانه شم قربان
ته وینه د افغان — ته لوړ په ټول جهان

پوهنه ده رڼا، وطن ته مو ښکلا
کتاب او قلم زمونږه رهنما

اباد او سې اباد — وطنه ته شې ښاد
مونږ سرښندو په تا — او ساتو دې ازاد

پوهنه ده رڼا، وطن ته مو ښکلا
کتاب او قلم زمونږه رهنما

ته کور یې هم مې گور — ته پلار یې هم مې مور
ته زړه یې د اسیا — زما د سترگو تور

پوهنه ده رڼا، وطن ته مو ښکلا
کتاب او قلم زمونږه رهنما

ته ننگ یې د اریا — او تاج یې د یما
ځاریږمه له تا — افغانستان زما

پوهنه ده رڼا، وطن ته مو ښکلا
کتاب او قلم زمونږه رهنما

محمد مُعین مرستیال

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library